O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI TASHQI ISHLAR VAZIRLIGI
JAHON IQTISODIYOTI VA DIPLOMATIYA UNIVERSITETI

JIDUning
2026-yil 16-oktabrdagi
Akademik kengash majlisining
2-sonli bayonnomasining
E-2-4B-ilovasi

Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universitetida ta’lim, baholash, ilmiy tadqiqotlar olib borish hamda universitet faoliyatini yuritishda sun’iy intellektdan mas’uliyatli foydalanish

SIYOSATI

TOSHKENT – 2026

MUQADDIMA

Ushbu Siyosat Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universitetida (keyingi o‘rinlarda – Universitet) ta’lim, baholash, ilmiy tadqiqotlar olib borish, nashr faoliyati hamda universitet faoliyatini yuritishda sun’iy intellektdan mas’uliyatli, shaffof, xavfsiz va akademik talablarga muvofiq foydalanishning institutsional asoslarini belgilaydi.

Mazkur Siyosat Universitet faoliyatining barcha yo‘nalishlarida sun’iy intellektdan foydalanishning yagona prinsiplari va minimal himoya choralarini belgilaydi. Bunda insonning javobgarligi, akademik halollik, shaffoflik, ma’lumotlarning to‘g‘riligini tekshirish, shaxsiy hayot daxlsizligi va axborot maxfiyligini ta’minlash, intellektual mulk huquqlariga rioya etish, adolatlilik, foydalanishda teng imkoniyatlarni ta’minlash hamda inson tomonidan nazorat qilishga alohida e’tibor qaratiladi.

Mazkur Siyosat O‘zbekiston Respublikasining 2020-yil 23-sentabrdagi “Ta’lim to‘g‘risida”gi O‘RQ-637-son qonuni; O‘zbekiston Respublikasining 2003-yil 11-dekabrdagi “Axborotlashtirish to‘g‘risida”gi 560-II-son qonuni; O‘zbekiston Respublikasining 2002-yil 12-dekabrdagi “Axborot erkinligi prinsiplari va kafolatlari to‘g‘risida”gi 439-II-son qonuni; O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 2-iyuldagi “Shaxsga doir ma’lumotlar to‘g‘risida”gi O‘RQ-547-son qonuni; O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 14-oktabrdagi “Sun’iy intellekt texnologiyalarini 2030-yilga qadar rivojlantirish strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi PQ-358-son qarori; O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 23-iyuldagi “Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti faoliyatini tizimli isloh qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-330-son qarori; O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2026-yil 10-apreldagi “Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar tizimini takomillashtirishning qo‘shimcha chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-58-son farmoni; “Sun’iy intellektga asoslangan yechimlarni yaratish, joriy qilish va ulardan foydalanish bo‘yicha etika qoidalari” (ro‘yxat raqami 3787); JIDUning 2027–2035-yillarga mo‘ljallangan rivojlanish strategiyasi, shuningdek, tegishli sohadagi munosabatlarni tartibga soluvchi O‘zbekiston Respublikasining boshqa qonunchilik hujjatlari hamda Universitetning ichki normativ hujjatlariga muvofiq ishlab chiqilgan.

I-BOB. UMUMIY QOIDALAR

1.1. Mazkur Siyosat Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universitetida (keyingi o‘rinlarda – Universitet yoki JIDU) ta’lim, baholash, ilmiy tadqiqotlar, nashr faoliyati, ma’muriy boshqaruv hamda Universitet faoliyatining boshqa yo‘nalishlarida sun’iy intellektdan (keyingi o‘rinlarda – SI) foydalanishni tartibga soladi.

1.2. Sun’iy intellektdan foydalanish hech bir shaxsni SI yordamida bajarilgan ishlar yoki qabul qilingan qarorlarning aniqligi, qonuniyligi, akademik halollik talablariga muvofiqligi, kasbiy mulohazalarning asoslanganligi hamda ularning oqibatlari uchun javobgarlikdan ozod etmaydi.

1.3. Mazkur Siyosat talabalar, doktorantlar, professor-o‘qituvchilar, ilmiy xodimlar, ilmiy rahbarlar, ma’muriy va boshqa mutaxassis xodimlar, taklif etilgan o‘qituvchilar va tadqiqotchilar, shuningdek, Universitet nomidan faoliyat yurituvchi yoki uning tizimlari va resurslaridan foydalanuvchi boshqa shaxslarga nisbatan tatbiq etiladi.

1.4. Mazkur Siyosat bakalavriat, magistratura va doktorantura bosqichlarida sun’iy intellektdan foydalanishga, jumladan, o‘quv, uslubiy va baholash materiallarini tayyorlash, baholashni o‘tkazish, bitiruv malakaviy ishlari va dissertatsiyalarni tayyorlash, ilmiy tadqiqotlar olib borish va nashr faoliyatini amalga oshirish, akademik va ilmiy rahbarlik qilish, talabalarga xizmat ko‘rsatish hamda Universitetning ma’muriy faoliyatiga nisbatan tatbiq etiladi.

1.5. Mazkur Siyosat JIDUning Akademik nizomi, Ilmiy etika va akademik halollik to‘g‘risidagi nizom, Ilmiy etika va akademik halollik kengashi to‘g‘risidagi nizom, Sifatni ta’minlash bo‘yicha qo‘llanma, Ma’lumotlarni yig‘ish va talabalarning ta’lim jarayonidagi rivojlanishini kuzatish siyosati, Bitiruv malakaviy ishlari va dissertatsiyalarni yozish tartibi to‘g‘risidagi nizom, JIDUning nashr faoliyatini amalga oshirish tartibi, Odob-axloq kodeksi hamda Universitetning boshqa tegishli ichki normativ hujjatlari bilan birgalikda qo‘llaniladi.

Mazkur Siyosat O‘zbekiston Respublikasining tegishli xalqaro shartnomalaridan kelib chiqadigan majburiyatlariga rioya etilgan holda amalga oshiriladi. Sun’iy intellektdan mas’uliyatli foydalanish, ta’lim, akademik erkinlik, kamsitishga yo‘l qo‘ymaslik va ma’lumotlarni himoya qilishga oid majburiy yuridik kuchga ega bo‘lmagan tegishli xalqaro tavsiyalar hamda axloqiy prinsiplar amaldagi qonunchilikka muvofiq bo‘lgan taqdirda yo‘l-yo‘riq sifatida inobatga olinishi mumkin.

II-BOB. ASOSIY TUSHUNCHALAR

2.1. Sun’iy intellekt (SI) – axborot, ma’lumotlar yoki qarorlarni yaratish, tahlil qilish, o‘zgartirish, tasniflash yoxud ular bo‘yicha tavsiyalar berish imkoniyatiga ega bo‘lgan algoritmik tizimlar, ma’lumotlarni tahlil qilish vositalari va generativ texnologiyalar.

2.2. Generativ sun’iy intellekt (generativ SI, “GenAI”) – so‘rovlar (promptlar) yoki boshqa kirish ma’lumotlari asosida matn, tasvir, audio, video, dasturiy kod, ma’lumotlar yoki boshqa materiallarni yaratishga qodir sun’iy intellekt.

2.3. Sun’iy intellekt tizimi (SI tizimi) – sun’iy intellektdan foydalanadigan dasturiy ta’minot, platforma yoki boshqa tizimga o‘rnatilgan funksional imkoniyat.

2.4. SIdan ishning mohiyatiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadigan tarzda foydalanish (“Substantive AI use”) – SIdan o‘quv, ilmiy-tadqiqot, pedagogik, kasbiy yoki ma’muriy faoliyat doirasida bajariladigan ishlarning mazmuni, tahlili, metodologiyasi, talqini, xulosalari, qabul qilinadigan qarorlar yoki boshqa intellektual tarkibiy qismlariga sezilarli hissa qo‘shadigan tarzda foydalanish.

SIdan ishning mohiyatiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadigan tarzda foydalanish, jumladan, quyidagilarni o‘z ichiga oladi:

- dalillar yoki qarshi dalillarni taklif etish;
- tadqiqot savollari yoki gipotezalarni shakllantirish;
- tadqiqotning tahliliy yoki metodologik asoslarini ishlab chiqish;
- ma’lumotlarni tahlil qilish yoki talqin etish;
- ish natijalari yoki xulosalariga sezilarli ta’sir ko‘rsatadigan dasturiy kodni yaratish;
- matnning asosiy mazmuniy qismlarini yaratish yoki ularni sezilarli darajada qayta ishlash;
- materiallarni tarjima qilish, agar tarjima ularning ma’nosiga yoki ishning mazmuniy natijalariga sezilarli ta’sir ko‘rsatsa;
- ilmiy adabiyotlar sharhini tayyorlash yoki uni tayyorlashga sezilarli hissa qo‘shish;
- ishning mazmuniga sezilarli ta’sir ko‘rsatadigan manbalarni tanlash yoki tavsiya etish;
- sintetik ma’lumotlarni yaratish;
- ma’ruza, amaliy mashg‘ulot va baholash topshiriqlarini o‘z ichiga olgan o‘quv, uslubiy va baholash materiallarini ishlab chiqish yoki ularni sezilarli darajada qayta ishlash;
- xulosalarni shakllantirish.

Ushbu ro‘yxat tugal hisoblanmaydi.

SIdan ishning mohiyatiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmaydigan tarzda foydalanish (“Non-substantive AI use”) – ishning intellektual mazmuni yoki natijalariga sezilarli hissa qo‘shmaydigan odatiy texnik yordamdan foydalanish, jumladan, imlo va oddiy grammatik xatolarni tuzatish, matnni formatlash, audioyozuvlarni matnga aylantirish (transkripsiya), shuningdek, foydalanish imkoniyatini ta’minlovchi ruxsat etilgan funksiyalarni qo‘llash.

2.5. Universitet tomonidan tasdiqlangan sun’iy intellekt tizimi (mazkur Siyosatda “ruxsat etilgan SI tizimi” deb ham yuritiladi) – Universitet tomonidan muayyan maqsadlar va axborot toifalari uchun belgilangan shartlar asosida foydalanishga ruxsat berilgan SI tizimi. Bunday shartlar, zarur hollarda,

muayyan turdagi foydalanuvchi hisob qaydnomasidan foydalanish yoki tizimga kirish tartibini ham o‘z ichiga oladi. Bunday ruxsatning mavjudligi o‘z-o‘zidan **Alohida toifadagi axborot**ga ishlov berish huquqini bermaydi. Mazkur axborotga istisno tariqasida ishlov berish ushbu Siyosatning **7.2-bandida** belgilangan talablarga muvofiq amalga oshiriladi. Faqat **Ommaga ochiq axborot**dan foydalaniladigan va boshqa himoyalanadigan axborotga ishlov berishni nazarda tutmaydigan vazifalarni bajarishda **ommaviy foydalanish uchun ochiq SI tizimlari**dan foydalanish Universitetning alohida ruxsatini talab etmaydi. Mazkur qoida ushbu Siyosatda yoki Universitetning tegishli ichki qoidalarida boshqacha tartib belgilanmagan hollarda qo‘llaniladi.

2.6. Baholanadigan ish (“Assessed work”) – talabaning bilimlari, ko‘nikmalari yoki akademik o‘zlashtirish darajasini belgilangan tartibda baholash uchun taqdim etiladigan ish.

2.7. SIdan foydalanish deklaratsiyasi (“AI Declaration”) – mazkur Siyosat yoki Universitetning boshqa ichki qoidalarida nazarda tutilgan hollarda taqdim etilishi majburiy bo‘lgan, SIdan foydalanish xususiyati va ko‘lami to‘g‘risidagi ma’lumotlarni oshkor etuvchi bayonot.

2.8. Sun’iy intellekt skriningi tizimi (“AI screening system”) – materiallar sun’iy intellekt yordamida yaratilgan yoki o‘zgartirilgan bo‘lishi mumkinligini ko‘rsatuvchi belgilarni aniqlash uchun qo‘llaniladigan avtomatlashtirilgan tizim.

2.9. Universitetning tekshiruv platformasi (“University screening platform”) – matnlarning o‘xshashligi va originalligini tekshirish, shuningdek, tegishli hollarda, SI yordamida yaratilgan materiallarni aniqlash maqsadida Universitet tomonidan foydalanishga ruxsat etilgan platforma. Hozirda Universitetda StrikePlagiarism platformasidan foydalaniladi. Uning o‘rnini bosuvchi yoki qo‘shimcha platformalardan foydalanish uchun Universitetning rasmiy ruxsati talab etiladi.

2.10. Axborotning tasniflanishi – mazkur Siyosat maqsadlarida Universitet axboroti quyidagi toifalarga bo‘linadi:

Ommaga ochiq axborot (“Public Information”) – qonuniy asoslarda cheklanmagan doiradagi shaxslar foydalanishi mumkin bo‘lgan axborot, shu jumladan, O‘zbekiston Respublikasining 2002-yil 12-dekabrdagi “Axborot erkinligi prinsiplari va kafolatlari to‘g‘risida”gi 439-II-son qonuni **3** va **6-moddalariga** muvofiq ochiq va omma foydalanishi uchun mavjud bo‘lgan axborot.

Ichki axborot (“Internal Information”) – Universitetning ommaga ochiq bo‘lmagan, ichki akademik, ma’muriy yoki joriy faoliyatida foydalanish uchun mo‘ljallangan, qonunchilikda yoki boshqa tegishli talablarda belgilangan maxfiylik, sir saqlash yoxud foydalanish cheklanganligi rejimi tatbiq etilmaydigan axborot.

Maxfiy axborot (“Confidential Information”) – O‘zbekiston Respublikasining 2002-yil 12-dekabrdagi “Axborot erkinligi prinsiplari va kafolatlari to‘g‘risida”gi 439-II-son qonuni **3-moddasida** belgilangan maxfiy axborot, shuningdek, qonunchilik, shartnoma yoki Universitetning ichki qoidalariga muvofiq foydalanilishi, oshkor etilishi yoki unga ishlov berilishi cheklangan boshqa axborot. Maxfiy axborotga, jumladan, O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 2-iyuldagi “Shaxsga doir ma’lumotlar to‘g‘risida”gi O‘RQ-547-son qonuni **28-moddasiga** muvofiq muhofaza qilinadigan shaxsga doir ma’lumotlar, talabalar va xodimlarga oid hisob hujjatlari va ma’lumotlar, talabalarning ommaga ochiq bo‘lmagan ishlari, ommaviy tarqatish uchun mo‘ljallanmagan yozishmalar hamda e’lon qilinmagan ilmiy tadqiqot materiallari kiradi.

Alohida toifadagi axborot (“Special Category Information”) – qonunchilik yoki axborot xavfsizligi talablariga muvofiq alohida yoki kuchaytirilgan himoya choralari qo‘llaniladigan axborot, jumladan:

– O‘zbekiston Respublikasining 2019-yil 2-iyuldagi «Shaxsga doir ma’lumotlar to‘g‘risida»gi O‘RQ-547-son qonuni **25-moddasida** nazarda tutilgan shaxsga doir maxsus ma’lumotlar, shuningdek, ushbu qonunning **26-moddasida** nazarda tutilgan biometrik va genetik ma’lumotlar;

– O‘zbekiston Respublikasining 2024-yil 27-dekabrdagi “Davlat sirlari to‘g‘risida”gi O‘RQ-1016-son qonunida nazarda tutilgan davlat sirlari;

– O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 4-dekabrdagi “Xizmat doirasida foydalanish uchun grifli hujjatlar bilan ishlash tartibini takomillashtirish to‘g‘risida”gi 766-son qarori bilan tasdiqlangan Qoidalar asosida muomalasi tartibga solinadigan “Xizmat doirasida foydalanish uchun” grifli axborot;

– imtihon materiallarining maxfiyligini ta’minlash maqsadida muhofaza qilinadigan axborot;

– foydalanuvchini autentifikatsiya qilish uchun mo‘ljallangan hisob ma’lumotlari va axborot xavfsizligini ta’minlash uchun foydalaniladigan boshqa ma’lumotlar.

Axborot bir vaqtning o‘zida bir nechta toifaga mansub bo‘lsa, unga nisbatan yuqoriroq darajadagi himoyani talab qiladigan toifa qo‘llaniladi. Mazkur tasnif amaldagi qonunchilikda belgilangan maxfiylik, sir saqlash yoki foydalanishni cheklash rejimlarini almashtirmaydi hamda o‘zgartirmaydi.

2.11. SI yordamida olib boriladigan ilmiy tadqiqotlar (“AI-enabled research”) – ilmiy izlanish, tadqiqotni loyihalash, ma’lumotlarga ishlov berish, tahlil qilish, modellashtirish, dasturiy kod yaratish, natijalarni talqin qilish va taqdim etish hamda tadqiqot jarayonining boshqa qonuniy bosqichlarini qo‘llab-quvvatlash maqsadida SIdan yordamchi texnologiya sifatida foydalaniladigan

ilmiy tadqiqotlar. **Bunda tadqiqot uchun javobgarlik tadqiqotchining zimmasida qoladi.**

2.12. SI agenti / agentli SI tizimi ("AI agent" / "agentic AI system") – inson tomonidan tegishli nazorat amalga oshirilgan holda ko'p bosqichli vazifalarni rejalashtirish va bajarish, dasturiy ta'minot, ma'lumotlar manbalari yoki boshqa vositalar bilan o'zaro ishlash, shuningdek, oraliq harakatlarni shakllantirish yoki bajarish imkoniyatiga ega bo'lgan SIga asoslangan tizim.

2.13. Ilmiy tadqiqotlar uchun SI muhiti ("Research AI environment") – Universitet tomonidan ma'qullangan texnik muhit bo'lib, u orqali tadqiqotchilarga ma'lumotlarni himoya qilish, axborot xavfsizligi va tizimlardan foydalanish bo'yicha belgilangan shartlar asosida SI modellari, ilovalar, amaliy dasturlash interfeyslari (API), hisoblash resurslari yoki ular bilan bog'liq xizmatlardan foydalanish imkoniyati taqdim etilishi mumkin.

2.14. Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar uchun SI tajriba-sinov muhiti ("AI Research and Innovation Sandbox") – tadqiqotchilarga yangi SI modellari, vositalari, agentlari, amaliy dasturlash interfeyslari (API), ma'lumotlar to'plamlari va ilmiy-tadqiqot jarayonlarini tegishli xavflarga mutanosib himoya choralariga rioya etgan holda sinovdan o'tkazish imkonini beruvchi nazorat qilinadigan muhit yoki boshqaruv mexanizmi.

2.15. Ilmiy tadqiqotlarda SIdan yuqori xavf darajasida foydalanish ("High-risk AI use in research") – SIdan jismoniy shaxslarning huquq yoki manfaatlariga sezilarli ta'sir ko'rsatishi, **Alohida toifadagi axborot** yoki boshqa himoyalanadigan axborotga ishlov berishni nazarda tutishi, jiddiy metodologik yoki axborot xavfsizligi bilan bog'liq xavflarni yuzaga keltirishi yoxud boshqa sabablarga ko'ra ilmiy etika, huquqiy talablar, ma'lumotlarni himoya qilish yoki institutsional talablar bo'yicha kuchaytirilgan tekshiruvni talab qilishi mumkin bo'lgan tarzda foydalanish.

III-BOB. INSTITUTSIONAL PRINSIPLAR

3.1. Insonning javobgarligi va nazorati. SI yordamida bajarilgan ishlar, qabul qilingan qarorlar va amalga oshirilgan harakatlar uchun javobgarlik tegishli shaxs yoki Universitet tarkibiy bo'linmasi zimmasida qoladi. SI tomonidan mustaqil ravishda baholarni belgilash, shuningdek, o'qishga qabul qilish, talabalarning ta'limning keyingi bosqichiga o'tishi, akademik halollik talablarining buzilganligini aniqlash, intizomiy choralar qo'llash, mehnat munosabatlari yoki shaxslarning huquqlari va qonuniy manfaatlariga daxldor boshqa masalalar yuzasidan yakuniy qarorlar qabul qilishga yo'l qo'yilmaydi. Bunday qarorlar inson tomonidan tekshirilishi hamda Universitetning vakolatli shaxsi yoki tarkibiy bo'linmasi tomonidan qabul qilinishi shart.

3.2. Akademik halollik, mualliflik va shaffoflik. SI talaba, tadqiqotchi yoki xodimdan talab etiladigan mustaqil intellektual hissaning o'rnini bosmasligi

lozim. Mazkur Siyosat yoki Universitetning boshqa tegishli ichki qoidalarida nazarda tutilgan hollarda SIdan foydalanilganligi to‘g‘risidagi ma’lumotlar oshkor etilishi shart. SI muallif sifatida e’tirof etilmaydi. Akademik baholash, tekshiruv yoki ilmiy taqrizlash jarayonlarida qo‘llaniladigan SI tizimlarining ishini chalg‘itish yoki ularning natijalarini ataylab o‘zgartirish maqsadida materiallarga yashirin ko‘rsatmalar (“prompt injection“) kiritish taqiqlanadi.

3.3. Axborot ishonchliligini tekshirish. SI tomonidan yaratilgan yoki tavsiya etilgan axborot, manbalar, ma’lumotlar va boshqa natijalarning ishonchliligi ulardan akademik, ilmiy-tadqiqot, kasbiy yoki ma’muriy faoliyatda foydalanishdan oldin tekshirilishi shart.

3.4. Maqsadga muvofiqlik va mutanosiblik. SIdan foydalanish tegishli faoliyat maqsadiga mos bo‘lishi hamda ta’lim bosqichi, ta’lim natijalari, ilmiy tadqiqot yoki topshiriqning xususiyati va ular bilan bog‘liq xavflarga mutanosib bo‘lishi shart.

3.5. Shaxsiy hayot daxlsizligi, maxfiylik va axborot xavfsizligi. Axborotni muhofaza qilish va unga ishlov berish mazkur Siyosatning **2.10-bandida** belgilangan tasnif, amaldagi qonunchilik hamda Universitetning ichki qoidalariga muvofiq amalga oshirilishi shart. **Maxfiy axborotga** SI tizimlari orqali ishlov berishga faqat Universitet tomonidan tegishli maqsad va axborot toifasi uchun aniq ruxsat berilgan taqdirda, qonunchilik, ma’lumotlarni himoya qilish va axborot xavfsizligi talablariga rioya etilgan holda yo‘l qo‘yiladi. **Alohida toifadagi axborotni** SI tizimlariga yuklash yoki bunday tizimlar orqali unga ishlov berish taqiqlanadi. Istisno hollarda bunday axborotga ishlov berishga faqat mazkur Siyosatning **7.2-bandida** belgilangan ruxsat berish tartibi va himoya choralariga rioya etilgan holda ruxsat etilishi mumkin.

3.6. Intellektual mulk. SIdan foydalanishda mualliflik huquqi, litsenziyalash, muallifni ko‘rsatish va intellektual mulkka oid boshqa huquqlar bo‘yicha amaldagi talablarga rioya etilishi shart.

3.7. Adolatlilik va foydalanish imkoniyati. SIdan foydalanish qonunga xilof kamsitishga yoki shaxslarni asossiz ravishda noqulay ahvolga tushirishga olib kelmasligi shart. Universitet ta’lim berish yoki baholash jarayonida muayyan SI tizimidan foydalanishni majburiy etib belgilagan hollarda, ushbu tizimdan maqbul shartlarda foydalanish imkoniyati ta’minlanishi yoki tegishli muqobil yechim taqdim etilishi shart.

3.8. Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar. Universitet SIdan foydalanishni mas’uliyatli tartibga solish va SI yordamida innovatsiyalarni rivojlantirishni bir-birini to‘ldiruvchi maqsadlar sifatida e’tirof etadi. JIDU sun’iy intellekt texnologiyalari ilmiy-tadqiqot salohiyatini kengaytirish, tadqiqotlar sifati va samaradorligini oshirish, tadqiqot usullarini takomillashtirish, xalqaro raqobatbardoshlikni kuchaytirish yoki yangi ilmiy va ijtimoiy ahamiyatga ega natijalarga erishish imkonini beradigan hollarda ushbu texnologiyalarni

mas’uliyat bilan o‘rganish, joriy etish, ishlab chiqish va baholashni qo‘llab-quvvatlaydi. SIdan foydalanishni boshqarishga oid talablar tegishli faoliyat bilan bog‘liq xavflarga mutanosib bo‘lishi hamda qonuniy ilmiy tajriba-sinov ishlarini amalga oshirishga ortiqcha to‘siqlar yaratmasligi shart.

IV-BOB. SUN’IY INTELLEKTDAN FOYDALANISHNI BOSHQARISH DARAJALARI

4.1. JIDUda SIdan foydalanishni boshqarish uch darajada amalga oshiriladi:

– **makrodaraja** – Universitet miqyosida yagona qoidalar, institutsional himoya choralari hamda ruxsat etilgan SI tizimlaridan foydalanish tartibini belgilash;

– **mezodaraja** – fakultetlar, kafedralar va ta’lim dasturlari darajasida SIdan foydalanishga oid talablarni amalga oshirish;

– **mikrodaraja** – alohida o‘quv fan, baholash jarayoni, ilmiy-tadqiqot faoliyati va akademik rahbarlik doirasida belgilangan talablarni qo‘llash.

4.2. Makrodaraja – Universitet miqyosida SIdan foydalanishni boshqarish

Universitetda SIdan foydalanishga oid umumiy talablar mazkur Siyosat va Universitetning boshqa tegishli ichki normativ hujjatlari bilan belgilanadi.

Akademik sifatni ta’minlash va standartlashtirish ofisi ta’lim sifatini ta’minlash va ta’lim dasturlarini ko‘rib chiqish jarayonlari doirasida mazkur Siyosat talablariga rioya etilishini nazorat qiladi. Jumladan, o‘quv fanlari sillabuslarida baholash jarayonida SIdan foydalanishning umumiy qoidalari aks ettirilganligi, baholash topshiriqlariga oid yozma ko‘rsatmalarda SIdan foydalanishning tegishli darajalari belgilanganligi, shuningdek, baholash topshiriqlarini ishlab chiqish, baholash jarayonini o‘tkazish va baholarni qo‘yish belgilangan SI foydalanish darajalariga muvofiqligini tekshiradi.

Akademik va o‘qituvchilar ishlari ofisi SIdan foydalanishga oid talablarni o‘quv rejalari, o‘quv fanlar sillabuslari va baholash jarayonini tartibga soluvchi hujjatlarga joriy etishni muvofiqlashtiradi.

Raqamli transformatsiya markazi Universitetda foydalanishga ruxsat etilgan SI tizimlarining amaldagi ro‘yxatini yuritadi va muntazam ravishda qayta ko‘rib chiqadi. Ro‘yxatda har bir tizim bo‘yicha xizmat nomi, ruxsat etilgan foydalanuvchi hisob qaydnomasi turi yoki tizimga kirish tartibi, foydalanishning ruxsat etilgan maqsadlari va axborot toifalari, amaldagi cheklovlar, shuningdek, texnik va axborot xavfsizligi talablari ko‘rsatiladi.

Universitet ehtiyojlari uchun SI tizimlarini xarid qilish yoki joriy etish masalalari Raqamli transformatsiya markazi hamda Universitetning boshqa vakolatli tarkibiy bo‘linmalari tomonidan axborot xavfsizligi, ma’lumotlarni himoya qilish, qonunchilik va akademik talablarga muvofiq ko‘rib chiqilishi shart.

Talabalarni o‘qishga qabul qilish, yakuniy baholarni qo‘yish, talabalarning ta’limning keyingi bosqichlariga o‘tishi, stipendiyalar tayinlash, akademik halollik talablarining buzilganligini aniqlash, intizomiy choralar qo‘llash yoki mehnat munosabatlariga oid qarorlarni qabul qilishda sezilarli yordam ko‘rsatadigan SI tizimlarini joriy etishdan oldin Universitetning vakolatli tarkibiy bo‘linmalari tegishli huquqiy, axloqiy, ma’lumotlarni himoya qilish bilan bog‘liq va operatsion xavflarni baholashi shart. Bunday baholashning ko‘lami va chuqurligi xavflarning xususiyati va darajasiga mutanosib bo‘lishi lozim. Mazkur SI tizimlari Universitetning foydalanishga ruxsat etilgan SI tizimlari amaldagi ro‘yxatiga kiritilishi shart. Bunday qarorlar daxldor bo‘lgan shaxslarga qaror qabul qilish jarayonida SIning o‘rni to‘g‘risida tegishli ma’lumotlar qonunchilik va maxfiylik talablariga rioya etilgan holda taqdim etilishi shart.

Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo‘yicha prorektor SI yordamida olib boriladigan ilmiy tadqiqotlar va innovatsion faoliyat ustidan strategik nazoratni amalga oshiradi. Ushbu faoliyat ilmiy-tadqiqot salohiyati va infratuzilmasini rivojlantirish, fanlararo tashabbuslarni amalga oshirish, tashqi ilmiy hamkorlikni kengaytirish, grant loyihalarini ishlab chiqish, Universitet miqyosida tajriba-sinov ishlarini o‘tkazish, ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish hamda ilmiy tadqiqotlar uchun ixtisoslashtirilgan SI ilovalarini ishlab chiqishni o‘z ichiga oladi.

Oliy ta’limdan keyingi ta’lim ofisi va boshqa tegishli ilmiy-tadqiqot bo‘linmalari o‘z vakolatlari doirasida Universitetning SI yordamida olib boriladigan ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar sohasidagi ustuvor vazifalarini amalga oshirishga ko‘maklashadi. Ushbu faoliyat tadqiqotchilarga amaliy tavsiyalar berish, o‘quv mashg‘ulotlarini tashkil etish, ilmiy tadqiqotlarda SIdan foydalanish imkoniyatlari va moliyalashtirish manbalarini aniqlash, shuningdek, fanlararo tashabbuslarni muvofiqlashtirishni o‘z ichiga oladi.

Raqamli transformatsiya markazi Oliy ta’limdan keyingi ta’lim ofisi va boshqa tegishli ilmiy-tadqiqot bo‘linmalari bilan hamkorlikda ilmiy-tadqiqot infratuzilmasiga bo‘lgan ehtiyojlarni baholash hamda qonuniy ilmiy tadqiqotlarni amalga oshirish uchun zarur bo‘lgan SI platformalari, amaliy dasturlash interfeyslari (API), hisoblash resurslari va tajriba-sinov muhitlaridan tadqiqotchilarning Universitet tomonidan xavfsiz foydalanish imkoniyatini ta’minlash bo‘yicha ishlarni mazkur Siyosatning **VII-bobi** talablariga muvofiq amalga oshiradi.

Ilmiy etika va akademik halollik kengashi ilmiy tadqiqotlarda SIdan foydalanish, ilmiy etika va akademik halollikka oid vakolatlarini Kengash to‘g‘risidagi nizomga muvofiq amalga oshiradi.

Universitet talabalar va xodimlarning SI bo‘yicha bilim va ko‘nikmalarini oshirishga ko‘maklashadi, shuningdek, SIdan mas’uliyatli foydalanish yuzasidan amaliy tavsiyalar berish va o‘qitishni qo‘llab-quvvatlaydi. Bunda akademik halollik talablariga rioya etish, SIdan foydalanishning ruxsat etilgan va

taqiqlangan usullari, axborotni himoya qilish hamda SIdan foydalanishning tegishli darajalari qamrab olinadi. Mazkur tadbirlar talabalarni Universitet muhitiga moslashtirish va xodimlarning kasbiy rivojlanishiga qaratilgan amaldagi dasturlar doirasida tashkil etilishi mumkin.

4.3. Mezodaraja – fakultetlar, kafedralar va ta'lim dasturlari

Fakultet, kafedra va ta'lim dasturlariga mas'ul bo'linmalar mazkur Siyosat talablarini tegishli fan sohalarining o'ziga xos xususiyatlari, ta'lim natijalari, kasbiy talablar, ilmiy etika hamda foydalaniladigan axborotning xususiyatini inobatga olgan holda amalga oshirishi shart.

Akademik bo'linmalar tegishli o'quv fanlari va ta'lim dasturlari doirasida SIdan foydalanish bo'yicha qo'shimcha talablar belgilashi mumkin. Bunda ushbu talablar mazkur Siyosatga yoki Universitetning boshqa ichki normativ hujjatlariga zid bo'lmasligi shart.

Kafedra va ta'lim dasturlarini amalga oshirishga mas'ul guruhlar tegishli o'quv fanlari va baholash jarayonlarida SIdan foydalanishga oid talablarning o'zaro muvofiqligini ta'minlashi shart.

4.4. Mikrodaraja – o'quv fanlari, baholash va ilmiy-tadqiqot faoliyati

Ma'ruza yoki seminar mashg'ulotlarini olib boruvchi professor-o'qituvchi yoxud ilmiy rahbar tegishli o'quv fani yoki baholanadigan topshiriq doirasida **SIdan foydalanishning ruxsat etilgan va taqiqlangan usullarini, shu jumladan, baholanadigan topshiriqlar uchun SIdan foydalanishning tegishli darajasini belgilashi shart**. Bunda mazkur Siyosatda belgilangan umumuniversitet talablari, shuningdek, tegishli fakultet, kafedra yoki ta'lim dasturining amaldagi qo'shimcha talablariga rioya etilishi lozim.

Baholanadigan topshiriqlar bo'yicha o'quv fani sillabusida baholash jarayonida SIdan foydalanishning umumiy qoidalari belgilanishi shart. SIdan foydalanishning tegishli darajasi va muayyan topshiriqqa qo'yiladigan qo'shimcha talablar **topshiriq berilgan vaqtdan kechiktirmay yozma ko'rsatmalar orqali** talabalarga yetkazilishi shart. Ushbu ko'rsatmalar o'quv fani sillabusida, topshiriq tavsifida yoki Universitet tomonidan belgilangan elektron ta'lim tizimida berilishi mumkin.

Ilmiy-tadqiqot faoliyatida SIdan foydalanishga oid qo'shimcha talablar Universitetning amaldagi ichki qoidalari, ilmiy etika tartib-taomillari yoki tegishli tadqiqot ko'rsatmalarida nazarda tutilgan hollarda manfaatdor shaxslarga yetkazilishi shart.

SIdan foydalanish to'g'risidagi ma'lumotlarni oshkor etish majburiy bo'lgan hollarda, **SIdan foydalanish deklaratsiyasi**ni taqdim etish talabi baholash topshirig'ini bajarish yoki ilmiy tadqiqot o'tkazishga oid tegishli ko'rsatmalar bilan bir vaqtda yetkazilishi shart.

V-BOB. TA’LIM VA BAHOLASHDA SUN’IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH

5.1. Ta’lim jarayonida SIdan foydalanish

Ta’lim jarayonida SIdan foydalanishga, **agar bu belgilangan ta’lim natijalari va mazkur Siyosat talablariga muvofiq bo‘lsa**, ruxsat etiladi.

SI talabalar mustaqil ravishda egallashi, rivojlantirishi va namoyon etishi lozim bo‘lgan bilim, ko‘nikma, tahliliy qobiliyat va kasbiy mulohazalarning o‘rnini bosmasligi shart. SIdan foydalanish talabalarning mustaqil o‘qishi, tanqidiy fikrlashi va akademik ko‘nikmalarini rivojlantirishga xizmat qilishi, ularning mustaqil ta’lim faoliyatini almashtirmasligi lozim.

Professor-o‘qituvchilar tomonidan o‘quv va baholash materiallarini tayyorlashda SIdan foydalanish

Professor-o‘qituvchilar ma’ruza, taqdimot, tushuntirish, ko‘rgazmali misol, amaliy mashq, o‘quv ma’lumotlari to‘plami va til o‘rganish materiallarini tayyorlash, ishlab chiqish hamda moslashtirishda SIdan yordamchi vosita sifatida foydalanishi mumkin. SI, jumladan, matematik, statistik, ekonometrik va hisoblashga oid masalalar, dasturlash mashqlari hamda til ko‘nikmalarini rivojlantirish yoki baholashga qaratilgan topshiriqlarni ishlab chiqishda qo‘llanilishi mumkin. Shuningdek, SI yordamida baholash topshiriqlari loyihalari va ularning muqobil variantlari tayyorlanishi mumkin. Bunda ushbu materiallar foydalanishdan oldin **mustaqil akademik tekshiruvdan o‘tkazilishi shart**.

Professor-o‘qituvchilar SI yordamida tayyorlangan materiallarni tanqidiy ko‘rib chiqishi, ularning aniqligi, ishonchliligi, ehtimoliy tarafkashlik holatlari va belgilangan ta’lim natijalariga muvofiqligini tekshirishi shart. Bunda materiallarning xususiyati hamda tegishli fan sohasining akademik va kasbiy standartlari inobatga olinishi lozim.

Baholash materiallarini tayyorlashda professor-o‘qituvchilar savol va javoblarning aniq hamda to‘g‘riligi, topshiriqlarning belgilangan ta’lim natijalariga muvofiqligi, shuningdek, baholash topshiriqlari turli variantlarining murakkablik darajasi o‘zaro qiyoslanishini ta’minlash maqsadida tekshiruv o‘tkazishi shart.

SI baholash mezonlari va rubrikalari loyihalarini tayyorlashda yordamchi vosita sifatida qo‘llanilishi mumkin. Ushbu mezon va rubrikalar Universitetning amaldagi baholash talablariga muvofiq vakolatli professor-o‘qituvchilar tomonidan **mustaqil ko‘rib chiqilishi** va yakuniy shaklga keltirilishi shart. Talabalar bilim va ko‘nikmalarini baholashda SI professor-o‘qituvchining kasbiy va akademik mulohazalari o‘rnini bosmasligi lozim.

Baholash materiallarini tayyorlashda SIdan foydalanish imtihon materiallarining xavfsizligi va axborotni himoya qilish talablariga muvofiq amalga oshirilishi shart.

Professor-o‘qituvchilar va imtihon oluvchilarga talabalarning ommaga ochiq bo‘lmagan ishlari (jumladan, esse, imtihon ishlari, bitiruv malakaviy ishlari va

dissertatsiyalarni), muhofaza qilinadigan imtihon materiallari, talabalar haqidagi ma'lumotlar yoki boshqa himoyalanadigan axborotni baholash, tahlil qilish yoki fikr-mulohaza bildirish maqsadida **SI tizimlariga yuklash yoxud boshqa usulda oshkor etish taqiqlanadi**. Bundan muayyan SI tizimi va undan foydalanish tartibi tegishli maqsad hamda axborot toifasi uchun mazkur Siyosatning **VII-bobiga** muvofiq Universitet tomonidan ruxsat etilgan hollar mustasno.

Professor-oʻqituvchilar SI yordamida tayyorlangan materiallarning yakuniy mazmuni, sifati va akademik talablarga muvofiqligi uchun javobgar hisoblanadi. Mazkur Siyosat talablariga rioya etilgan taqdirda, yuqorida koʻrsatilgan maqsadlarda SIdan foydalanishning oʻzi akademik halollik talablarini buzish hisoblanmaydi.

SIdan foydalanilganligini koʻrsatish. Professor-oʻqituvchilar oʻquv, uslubiy va baholash materiallarini (jumladan, ma'ruza, taqdimot, oʻquv-uslubiy qoʻllanma, amaliy mashq va baholash topshiriqlari) tayyorlashda SIdan ishning mohiyatiga sezilarli ta'sir koʻrsatadigan tarzda foydalanilganligini **ushbu materiallarni taqdim etish yoki tarqatish vaqtida aniq koʻrsatishi shart**. Tegishli hollarda SIdan foydalanilganligi haqidagi umumiy izoh butun material uchun yetarli boʻlishi mumkin. **Bunday izohni har bir sahifa yoki slaydda takrorlash talab etilmaydi.**

Talabalar baholanadigan ishlarida (jumladan, esse, yozma topshiriq, taqdimot, loyiha va amaliy ishlar) SI tomonidan yaratilgan yoki uning sezilarli koʻmagida tayyorlangan mazmuniy qismlarni aniq koʻrsatishi shart, agar bunday foydalanishga belgilangan SIdan foydalanish darajasi doirasida ruxsat etilgan boʻlsa.

Talabalar baholanadigan ishlarida (jumladan, esse, yozma topshiriq, taqdimot, loyiha va amaliy ishlarda) **SI tomonidan yaratilgan yoki uning yordamida mazmunan sezilarli darajada ishlab chiqilgan qismlarni aniq koʻrsatishlari shart.** Ushbu talab SIdan foydalanishning tegishli darajasida bunga ruxsat berilgan hollarda qoʻllaniladi. Ishning tegishli qismlarini koʻrsatish mazkur Siyosatga muvofiq talab etiladigan SIdan foydalanish deklaratsiyasini taqdim etish oʻrnini bosmaydi.

Talabalar baholanadigan ishlarida (jumladan, esse, yozma topshiriq, taqdimot, loyiha va amaliy ishlarda) matn, tasvir yoki boshqa materiallar SI tomonidan yaratilgan yoxud uning sezilarli koʻmagida tayyorlangan boʻlsa, **bu haqda ishning oʻzida aniq koʻrsatishlari shart**. Ushbu talab SIdan foydalanishning tegishli darajasi bunga ruxsat bergan hollarda qoʻllaniladi. SIdan foydalanilganini ishning oʻzida koʻrsatish mazkur Siyosatga muvofiq talab etiladigan SIdan foydalanish deklaratsiyasini taqdim etish majburiyatidan ozod etmaydi.

5.2. Baholash jarayonida SIdan foydalanish tartibi

JIDUda har bir baholanadigan topshiriq uchun SIdan foydalanishning ruxsat etilgan doirasini belgilash maqsadida **SIdan foydalanish darajalari** qo‘llaniladi. Ushbu darajalar va ularga qo‘yiladigan talablar mazkur Siyosatning **1-ilovasida** belgilangan.

Har bir baholanadigan topshiriq **talabalarga berilishidan oldin** unga **1-ilovaga** muvofiq SIdan foydalanish darajasi belgilanishi shart.

SIdan foydalanishning tegishli darajasi ma’ruza yoki seminar mashg‘ulotlarini olib boruvchi professor-o‘qituvchi yoxud ilmiy rahbar tomonidan ta’lim natijalari, topshiriqning xususiyati va talaba mustaqil bajarishi lozim bo‘lgan ishlar inobatga olingan holda belgilanadi.

Mazkur Siyosatning **4.4-bandiga** muvofiq har bir baholanadigan topshiriqqa oid yozma ko‘rsatmalarda SIdan foydalanish darajasi, undan foydalanishning ruxsat etilgan va taqiqlangan usullari, shuningdek, zarur hollarda, SIdan foydalanish deklaratsiyasini taqdim etish majburiyati ko‘rsatilishi shart.

O‘qituvchi yoki nazoratchi kuzatuvida o‘tkaziladigan imtihon va boshqa topshiriqlarda **SIdan foydalanish taqiqlanadi** (bunga aniq ruxsat berilgan hollar bundan mustasno).

Agar baholash topshirig‘iga oid yozma ko‘rsatmalarda SIdan foydalanish darajasi belgilanmagan bo‘lsa, ushbu topshiriqqa **AI-0 darajasi tatbiq etiladi**. Foydalanish imkoniyatini ta’minlash maqsadida alohida ruxsat etilgan moslashtirish choralari bundan mustasno. SIdan foydalanish darajasiga keyinchalik kiritiladigan har qanday o‘zgartirish **yozma ravishda rasmiylashtirilishi** va barcha tegishli **talabalarga yetkazilishi shart**. Bunda yangi daraja hamda SIdan foydalanishning ruxsat etilgan doirasi aniq ko‘rsatiladi. SIdan foydalanishga nisbatan cheklovlarni kuchaytiruvchi o‘zgartirishlar talabalar oldindan **yetarli muddatda xabardor qilinganidan keyingina kuchga kiradi**. Ushbu o‘zgartirishlar avval amalda bo‘lgan talablarga muvofiq bajarilgan ishlarga nisbatan orqaga qaytish kuchiga ega emas. SIdan foydalanish imkoniyatlarini kengaytiruvchi o‘zgartirishlar barcha tegishli talabalarga nisbatan adolatli yondashuv ta’minlangan taqdirda, **yozma xabarnoma asosida kuchga kirishi mumkin.**

Baholashga oid belgilangan talablarga muvofiq SIdan foydalanish akademik halollik talablarini buzish hisoblanmaydi.

SIdan ruxsatsiz foydalanish yoki talab etilgan hollarda undan foydalanilganligini oshkor etmaslik Universitetning amaldagi ichki qoidalariga muvofiq **akademik halollik talablarini buzish deb baholanishi mumkin**.

Baholanadigan ishda SI yordamida dasturiy kod yaratishga ruxsat etilgan hollarda talaba:

– taqdim etilgan dasturiy kodni tushunishi va uning ishlash tartibini tushuntira olishi;

– kodning ishlashi va natijalarini mustaqil tekshirishi;

– kod bilan bog‘liq jiddiy axborot xavfsizligi xavflarini baholashi;

– tegishli hollarda, SI tomonidan yaratilgan yoki tavsiya etilgan kod qismlarining kelib chiqish manbasi va litsenziya shartlarini tekshirishi;

– SI yordamida yaratilgan muhim funksiyalar yoki kod qismlarini aniq ko‘rsatishi;

– SIdan keng ko‘lamda foydalanilgan yoki uning ishtiroki baholash natijasiga sezilarli ta’sir ko‘rsatgan hollarda tegishli so‘rovlar (promptlar) va dasturiy kod versiyalarini saqlashi shart.

SI yordamida dasturiy kod yaratishda mazkur Siyosatning **VII-bobida** belgilangan axborotni himoya qilish talablariga ham rioya etilishi shart.

Agar SI baholash uchun taqdim etilgan dasturiy kodni ishlab chiqishga sezilarli hissa qo‘shgan bo‘lsa, ma’ruza yoki seminar mashg‘ulotini olib boruvchi professor-o‘qituvchi yoxud boshqa vakolatli akademik xodim talabadan og‘zaki himoya yoki qisqa texnik suhbat davomida kodning ishlashini tushuntirish yoki namoyish etishni talab qilishi mumkin.

Baholanadigan ishlarni buyurtma asosida tayyorlab berish xizmatlariga (“ghostwriting”), shuningdek, mualliflikni yashirish yoki matn o‘xshashligi yoxud originallik ko‘rsatkichlarini sun’iy o‘zgartirishga mo‘ljallangan xizmatlarga topshirish **taqiqlanadi.**

Matnni qayta yozish, qayta ifodalash, til jihatidan tahrirlash yoki imlo va uslubiy xatolarni tekshirish bo‘yicha tashqi xizmatlardan faqat tegishli baholash talablarida aniq ruxsat berilgan hollarda foydalanish mumkin. Bunday xizmatlar talabaning mustaqil intellektual hissasi o‘rnini bosmasligi shart.

SI skriningi natijalari, jumladan, raqamli ballar, foiz yoki ehtimollik ko‘rsatkichlari faqat **qo‘shimcha akademik tekshiruv o‘tkazishni talab etuvchi belgilar sifatida baholanadi** va o‘z-o‘zidan akademik halollik talablari buzilganligini tasdiqlovchi yetarli dalil hisoblanmaydi. Ushbu natijalar tegishli fan sohasi bo‘yicha bilimga ega professor-o‘qituvchilar tomonidan taqdim etilgan ish va boshqa mavjud dalillar bilan birgalikda ko‘rib chiqilishi shart.

Akademik halollik talablari buzilganligi haqidagi rasmiy da’vo faqat SI skriningi natijalariga asoslanishi mumkin emas. Buning uchun ish qo‘shimcha akademik tekshiruvdan o‘tkazilishi va boshqa mavjud dalillar inobatga olinishi shart.

Matn o‘xshashligi yoki originallik ko‘rsatkichlari SI skriningi natijalaridan farq qiladi. Ushbu ko‘rsatkichlar SI tomonidan yaratilgan materiallarning ruxsat etilgan yoki taqiqlangan foiz ulushi sifatida talqin etilmasligi shart. Mazkur maqsadlarda faqat Universitet tomonidan ruxsat etilgan SI skriningi tizimlaridan foydalanish mumkin.

Ishning tayyorlanishiga oid shubhalar bartaraf etilmagan taqdirda, talaba yoki tadqiqotchiga Universitetning akademik halollik bo‘yicha belgilangan tartib-taomillariga muvofiq ishni tayyorlash jarayoni yuzasidan tushuntirish berish hamda tegishli dalillarni taqdim etish imkoniyati berilishi shart.

VI-BOB. ILMIY TADQIQOTLAR, BITIRUV MALAKAVIY ISHLARI, DISSERTATSIYALAR VA ILMIY NASHRLARDA SUN’IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH

6.1. Ilmiy tadqiqotlarda SIdan mazkur Siyosat, Universitetning amaldagi ichki qoidalari, ilmiy etika talablari hamda tegishli hollarda tadqiqotni moliyalashtiruvchi tashkilotlar, nashriyotlar va kasbiy faoliyatga oid talablarga muvofiq foydalanish mumkin.

Tegishli himoya choralariga rioya etilgan holda SI ilmiy tadqiqotning barcha bosqichlarida, jumladan, quyidagi faoliyatda yordamchi vosita sifatida qo‘llanilishi mumkin:

- tadqiqot g‘oyalarini ishlab chiqish va gipotezalarni shakllantirish;
- ilmiy adabiyotlarni izlash va mavjud dalillarni tizimlashtirish (“evidence mapping”);
- sifat va miqdoriy tahlil o‘tkazish;
- audio va videoyozuvlarni matnga ko‘chirish (transkripsiya) hamda tarjima qilish;
- dasturiy kod yozish va ilmiy tadqiqotlar uchun dasturiy ta’minot ishlab chiqish;
- ma’lumotlarni tozalash va qayta shakllantirish;
- statistik va hisoblash usullariga asoslangan tahlil o‘tkazish;
- ma’lumotlar va natijalarni vizuallashtirish;
- matn, tasvir, audio va videomateriallarni multimodal tahlil qilish;
- simulyatsiya va modellashtirish;
- sintetik ma’lumotlarni yaratish;
- ilmiy tadqiqotlarni tashkiliy va ma’muriy jihatdan boshqarish;
- grant loyihalarini ishlab chiqish;
- tadqiqot natijalarini taqdim etish va tarqatish.

Bunda SI tadqiqotchining mustaqil ilmiy mulohazasini qo‘llab-quvvatlashi, uning o‘rnini bosmasligi shart.

SIdan yuqoridagi maqsadlarda foydalanishga tadqiqotchi SI yordamida qo‘llanilgan usullar va olingan natijalarni mustaqil baholash, tekshirish va asoslab bera olishi, shuningdek, Universitetning tegishli qoidalarida talab etilgan darajada tadqiqotga shaxsan intellektual hissa qo‘shishi sharti bilan ruxsat etiladi.

SI vositalari va ularning ilmiy tadqiqotlarda qo‘llanilishiga oid namunaviy misollar mazkur Siyosatning **3-ilovasida** keltirilgan. SIdan foydalanishda mazkur

Siyosat talablariga, tegishli hollarda esa Universitet tomonidan ruxsat berish tartibiga hamda **4.2-bandga** muvofiq yuritiladigan SI tizimlarining amaldagi ro‘yxatida belgilangan shartlarga rioya etilishi shart.

6.2. Tadqiqotchilar SI yordamida olib borilgan ilmiy tadqiqotlarning metodologiyasi, ma’lumotlar, tahlil, foydalanilgan manbalar, natijalar talqini va xulosalari uchun javobgar hisoblanadi. SI yordamida yaratilgan dasturiy kod tadqiqotga sezilarli hissa qo‘shgan hollarda tadqiqotchi ushbu kodning ishlashini tushunishi, kod va uning natijalarini mustaqil tekshirishi, shuningdek, axborot xavfsizligi va litsenziyalash bilan bog‘liq muhim xavf va huquqiy oqibatlarni baholashi shart.

6.3. Har bir bitiruv malakaviy ishi yoki dissertatsiya bilan birga SIdan foydalanish deklaratsiyasi taqdim etilishi shart. Deklaratsiyada SIdan ishning mohiyatiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadigan tarzda foydalanilmaganligi yoki foydalanilgan taqdirda, uning xususiyati va ko‘lami ko‘rsatilishi shart. Boshqa ilmiy-tadqiqot ishlari va nashrlarda SIdan ishning mohiyatiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadigan tarzda foydalanilganligi Universitet yoki tashqi tashkilotlarning tegishli talablarida nazarda tutilgan hollarda oshkor etilishi shart. SIdan foydalanish tadqiqot metodologiyasiga sezilarli ta’sir ko‘rsatgan hollarda, uning tadqiqotdagi o‘rni va SI yordamida olingan natijalarning qanday tekshirilganini tushuntirish uchun yetarli ma’lumotlar saqlanishi shart. SIdan foydalanish deklaratsiyasi mazkur Siyosatning **2-ilovasida** belgilangan tegishli shakl asosida rasmiylashtirilishi shart.

Tadqiqotchilar metodologik jihatdan asosli hollarda sintetik ma’lumotlar, modellashtirilgan vaziyatlar va sun’iy populyatsiyalarni yaratish hamda ulardan mas’uliyatli foydalanish, SI yordamida tajribalar o‘tkazish, shuningdek, davlat siyosati yoki inson xulq-atvoriga oid jarayonlarni modellar asosida simulyatsiya qilish imkoniyatlarini o‘rganishi mumkin. Mazkur usullar tadqiqot natijalariga sezilarli ta’sir ko‘rsatgan hollarda, qo‘llanilgan taxminlar, ma’lumotlarning kelib chiqish manbalari, natijalarni tekshirish tartibi va mavjud cheklovlar hujjatlashtirilishi shart.

6.4. Ilmiy tadqiqot loyihasi bo‘yicha ilmiy etika ekspertizasidan o‘tish uchun ariza taqdim etish talab etilgan hollarda, tadqiqotda SIdan rejalashtirilgan foydalanishning ushbu ekspertizaga taalluqli jihatlari arizada ko‘rsatilishi va belgilangan tartibda ko‘rib chiqilishi shart.

SI yordamida olib boriladigan ilmiy tadqiqotlarda faoliyatning xususiyati va xavf darajasiga mutanosib himoya choralari qo‘llanilishi shart. Ilmiy tadqiqotda SIdan foydalanishning o‘zi mazkur Siyosatga muvofiq Universitetdan qo‘shimcha ruxsat olishni talab etmaydi. Ilmiy tadqiqotlarda SIdan yuqori xavf darajasida foydalanishda, jumladan, mazkur Siyosatning **6.13-bandida** nazarda tutilgan SI agentlari ishtirokidagi va avtomatlashtirilgan faoliyatda kuchaytirilgan himoya choralari qo‘llanilishi shart. Ushbu choralarni qo‘llash barcha hollarda alohida

oldindan ruxsat olish majburiyatini anglatmaydi. Biroq Universitetning tegishli ichki qoidalari, ilmiy etika tartib-taomillari, ma'lumotlarni himoya qilish yoki axborot xavfsizligi talablarida nazarda tutilgan hollarda oldindan ruxsat olinishi shart.

Ilmiy etika bo'yicha berilgan ruxsat yoki Universitetning boshqa ruxsati **Alohida toifadagi axborotga** SI tizimlari orqali ishlov berish huquqini bermaydi. Ushbu axborotga istisno tariqasida ishlov berish uchun mazkur Siyosatning **7.2-bandiga** muvofiq oldindan alohida ruxsat olinishi shart.

6.5. SI tomonidan yaratilgan yoki tavsiya etilgan havolalar, iqtiboslar, faktlar, huquqiy manbalar, ma'lumotlar to'plamlari, bibliografik ma'lumotlar va boshqa dalillar asl manba yoki boshqa ishonchli manbalar asosida tekshirilishi shart.

SI tomonidan yaratilgan materiallar o'z-o'zidan ilmiy, huquqiy yoki boshqa nufuzli manba sifatida e'tirof etilmaydi. Mavjud birlamchi yoki ishonchli ikkilamchi manbalar o'rniga SI tomonidan yaratilgan materiallarga havola qilish taqiqlanadi.

6.6. Bitiruv malakaviy ishi yoki dissertatsiya talaba yoxud tadqiqotchining mustaqil intellektual mehnati mahsuli bo'lishi shart. Tadqiqot jarayonida SIdan foydalanishga ruxsat berilishi Universitetning tegishli qoidalarida talab etilgan mustaqil intellektual hissa o'rniga SI tomonidan yaratilgan materiallarni taqdim etish huquqini bermaydi.

6.7. SI audio va videoyozuvlarni matnga ko'chirish (transkripsiya), tarjima qilish, mavzular bo'yicha kodlash, tasniflash, matnlar korpusini o'rganish, hujjatlarni taqqoslash hamda matn, tasvir, audio va videomateriallarni tahlil qilishda yordamchi vosita sifatida qo'llanilishi mumkin. Intervyu materiallari, shaxsga doir ma'lumotlar, maxfiy hujjatlar yoki boshqa himoyalanadigan materiallardan foydalanuvchi tadqiqotchilar faqat tegishli axborot toifasi uchun Universitet tomonidan ruxsat etilgan SI tizimlaridan foydalanishi hamda ilmiy etika va axborotni himoya qilish talablariga rioya etishi shart.

Ommaga taqdim etilmagan ilmiy qo'lyozmalar, bitiruv malakaviy ishlari, dissertatsiyalar, grant loyihalari, intervyu transkriptlari, maxfiy ilmiy-tadqiqot ma'lumotlari, taqrizlar va boshqa himoyalanadigan ilmiy materiallarga SI tizimlari orqali ishlov berishga faqat Universitet tomonidan muayyan SI xizmati va undan foydalanish tartibi tegishli maqsad hamda axborot toifasi uchun mazkur Siyosatning **VII-bobiga** muvofiq aniq ruxsat etilgan taqdirda yo'l qo'yiladi.

SI vositasining ommabopligi, undan foydalanish imkoniyatining mavjudligi yoki **3-ilovada** ko'rsatilganligi ushbu bandda nazarda tutilgan himoyalanadigan ilmiy materiallarga ishlov berish uchun ruxsat hisoblanmaydi. Shuningdek, Universitetning elektron pochta manzili orqali hisob qaydnomasini ro'yxatdan o'tkazishning o'zi ushbu hisob qaydnomasidan Universitet axborotiga ishlov berish uchun foydalanishga ruxsat berilganini anglatmaydi.

Alohida toifadagi axborotni SI tizimlariga yuklash yoki ular orqali unga ishlov berish taqiqlanadi. Istisno tariqasida ishlov berishga faqat mazkur Siyosatning **7.2-bandida** belgilangan ruxsat berish tartibi va himoya choralariga rioya etilgan holda yo‘l qo‘yilishi mumkin.

6.8. SI muallif yoki hammuallif sifatida e’tirof etilmaydi. Mualliflar o‘z ishlarining to‘g‘riligi, originalligi, akademik halollik talablariga muvofiqligi va qonuniyligi uchun javobgar hisoblanadi. Taqrizchi, muharrir, ilmiy rahbar va komissiya a’zolariga ilmiy yoki baholashga oid xulosalar chiqarishni SI tizimlariga topshirish, shuningdek, himoyalanadigan materiallarni ruxsat etilmagan SI tizimlari orqali **oshkor etish taqiqlanadi.**

6.9. Tadqiqotchilarga o‘zlaridan talab etiladigan mustaqil intellektual hissani boshqa vositalar bilan almashtirish, mualliflik to‘g‘risida noto‘g‘ri ma’lumot berish, oshkor etilishi shart bo‘lgan yordamdan foydalanilganligini yashirish yoki matn o‘xshashligi, originallik va SI skriningi ko‘rsatkichlarini sun’iy ravishda o‘zgartirish maqsadida SI tizimlari yoki tashqi xizmatlardan foydalanish taqiqlanadi. Ushbu taqiq ishlarni boshqa shaxslarga yozdirish (“ghostwriting”) va shunga o‘xshash holatlarga ham tatbiq etiladi.

Tegishli talablarda ruxsat etilgan hollarda matnni til jihatidan tahrirlash, tarjima qilish, uning tuzilishini takomillashtirish bo‘yicha tavsiyalar olish va boshqa yordamdan foydalanish mumkin. Bunda tadqiqotchi tayyorlangan matnni mustaqil ko‘rib chiqish, uning mazmuni uchun javobgarlikni o‘z zimmasiga olish, talab etilgan intellektual hissani shaxsan qo‘shish hamda yordamdan foydalanilganligini oshkor etish va axborotni himoya qilish talablariga rioya etishi shart.

6.10. Bitiruv malakaviy ishi, dissertatsiya yoki boshqa ilmiy ishda SIdan foydalanish ko‘lami yoki xususiyati yuzasidan shubha tug‘ilgan taqdirda, ilmiy rahbar, taqrizchi yoki baholash komissiyasi ishning tayyorlanish jarayoni bo‘yicha tushuntirish berishni hamda tegishli tasdiqlovchi dalillarni, jumladan, SIdan foydalanish deklaratsiyasi va tadqiqotga oid hujjatlarni taqdim etishni talab qilishi mumkin.

6.11. Universitet tomonidan yoki uning topshirig‘iga binoan bitiruv malakaviy ishlari, dissertatsiyalar va boshqa ilmiy ishlarni SI skriningidan o‘tkazishda faqat Universitet tomonidan ruxsat etilgan SI skriningi tizimlaridan foydalanilishi shart. **SI skriningi natijalari, jumladan, raqamli ballar, foizlar yoki ehtimollik ko‘rsatkichlari faqat qo‘shimcha akademik tekshiruv o‘tkazish uchun asos bo‘luvchi belgilar sifatida baholanadi va o‘z-o‘zidan akademik halollik talablari buzilganligini tasdiqlovchi yetarli dalil hisoblanmaydi.**

Ushbu natijalar tegishli fan sohasi bo‘yicha mutaxassislar tomonidan ishning o‘zi va boshqa mavjud dalillar bilan birgalikda baholanishi shart. Talaba yoki tadqiqotchiga Universitetning belgilangan tartib-taomillariga muvofiq ishning

tayyorlanish jarayoni yuzasidan tushuntirish berish hamda tegishli tasdiqlovchi dalillarni taqdim etish imkoniyati yaratilishi shart. Matn o‘xshashligi yoki originallik ko‘rsatkichlari SI skriningi natijalaridan farq qiladi va ularni bir xil ko‘rsatkich sifatida talqin etishga yo‘l qo‘yilmaydi.

6.12. JIDU ehtiyojlar va mavjud resurslarni inobatga olgan holda, tadqiqotchilar uchun ilmiy tadqiqotlar olib borishga mo‘ljallangan, Universitet tomonidan ma’qullangan SI muhitini bosqichma-bosqich yaratishi yoki xarid qilish orqali ta’minlashi shart. Ushbu muhit tadqiqotchilarga Universitet boshqaruvidagi SI platformalari, amaliy dasturlash interfeyslari (API), hisoblash resurslari, ilmiy-tadqiqot ma’lumotlar bazalari, tahliliy muhitlar hamda foydalanishga ruxsat etilgan ochiq yoki mahalliy infratuzilmada joylashtirilgan SI modellaridan xavfsiz foydalanish imkonini berishi lozim. Universitet ommaviy foydalanishga mo‘ljallangan SI xizmatlari orqali ishlov berish mumkin bo‘lmagan ilmiy-tadqiqot materiallari bilan ishlash uchun ruxsat etilgan muqobil vositalardan foydalanish imkoniyatlarini yaratishga intilishi lozim.

Bunday SI muhitlarini yaratish va ulardan foydalanishda amaldagi qonunchilik, ilmiy etika, ma’lumotlarni himoya qilish va axborot xavfsizligi talablari, shuningdek, mazkur Siyosatning **VII-bobida** belgilangan ruxsat berish tartibiga rioya etilishi shart.

6.13. SI agentlari va avtomatlashtirilgan ilmiy-tadqiqot jarayonlaridan mazkur Siyosatga muvofiq tegishli ilmiy maqsadlarda foydalanish mumkin. Bunday tizimlar ommaga ochiq bo‘lmagan axborotdan foydalanish, tashqi shaxslar yoki tizimlar bilan axborot almashish, qaydlarni o‘zgartirish, dasturiy kodni ishga tushirish yoki sezilarli oqibatlarga olib kelishi mumkin bo‘lgan boshqa harakatlarni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo‘lsa, kuchaytirilgan himoya choralari qo‘llanilishi shart.

Himoya choralari faoliyatning xususiyati va xavf darajasiga mutanosib bo‘lishi hamda quyidagilarni o‘z ichiga olishi shart:

– bajariladigan vazifalar doirasi va tegishli ruxsatlarni aniq belgilash;

– axborot va tizimlardan foydalanish huquqini zarur darajada cheklash;

– dasturiy kodni ishga tushirishda tegishli sinovlarni o‘tkazish va uning bajarilishini alohida muhitda ta’minlash;

– muhim harakatlarni keyinchalik tekshirish imkonini beruvchi ma’lumotlarni saqlash;

– jarayonni zarur hollarda to‘xtatish imkoniyatini nazarda tutuvchi samarali inson nazoratini ta’minlash.

Sezilarli oqibatlarga olib kelishi mumkin bo‘lgan harakatlar bajarilishidan oldin **inson tomonidan tasdiqlanishi shart**. Aniq cheklovlar va nazorat tartibi belgilangan, alohida ruxsat etilgan avtomatlashtirilgan jarayonlar doirasidagi harakatlar bundan mustasno.

Axborotdan foydalanish va unga ishlov berishda mazkur Siyosatning **VII-bobi** talablariga rioya etilishi shart. Alohida ruxsat olish zarurati mazkur Siyosatning **6.4-bandiga** muvofiq belgilanadi**.**

6.14. Universitet mavjud SI xizmatlaridan mas'uliyatli foydalanish bilan bir qatorda, ilmiy tadqiqotlar uchun mo'ljallangan SI tizimlari va ilovalarini ishlab chiqish, moslashtirish, sinovdan o'tkazish va baholashni rag'batlantirishi hamda institutsional ustuvor vazifalar va mavjud resurslarni inobatga olgan holda qo'llab-quvvatlashi shart. Ushbu faoliyat quyidagilarni o'z ichiga olishi mumkin:

– qidiruv natijalari bilan boyitilgan generativ SI tizimlari ("Retrieval-Augmented Generation", RAG);

– ilmiy tadqiqotlar uchun ixtisoslashtirilgan SI yordamchilari;

– vazn koeffitsiyentlari ochiq ("open-weight") va mahalliy infratuzilmada joylashtirilgan SI modellari;

– SI agentlari;

– ilmiy-tadqiqot ma'lumotlari to'plamlari;

– SI modellarini baholash tizimlari;

– SIga asoslangan boshqa ilmiy-tadqiqot vositalari

Mazkur tizimlarni ishlab chiqish va ulardan foydalanishda ilmiy etika, intellektual mulk, ma'lumotlarni himoya qilish va axborot xavfsizligi talablari, shuningdek, mazkur Siyosatning tegishli qoidalariga rioya etilishi shart.

6.15. Universitet o'zining akademik ixtisoslashuvi va strategik ustuvor yo'nalishlariga mos keladigan SI yordamida olib boriladigan ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalarni rag'batlantirishi hamda qo'llab-quvvatlashi shart. Ustuvor yo'nalishlarga, jumladan, quyidagilar kirishi mumkin:

– diplomatiya va tashqi siyosat tahlili;

– xalqaro munosabatlarni hisoblash usullari asosida tadqiq etish;

– iqtisodiy tahlil va davlat siyosatini tahlil qilish;

– ko'p tilli hamda Markaziy Osiyo tillariga oid til resurslarini rivojlantirish;

– diplomatik va huquqiy hujjatlarni tahlil qilish;

– madaniy xususiyatlarni hisobga oluvchi SI texnologiyalari;

– migratsiya bo'yicha tadqiqotlar;

– geosiyosiy ssenariylarni tahlil qilish;

– davlat siyosatiga oid jarayonlarni modellashtirish;

– katta hajmdagi matnlar va arxiv materiallarini tahlil qilish;

– SI yordamida qaror qabul qilishni qo'llab-quvvatlovchi vositalar.

Mazkur ustuvor yo'nalishlar fanlararo ilmiy-tadqiqot tashabbuslari va Universitet tomonidan qo'llab-quvvatlash choralarini ishlab chiqishda asos bo'lib xizmat qiladi. Bunda ilmiy jihatdan asoslangan boshqa tadqiqot yo'nalishlari istisno etilmaydi. Universitet ilm-fan va o'z faoliyatidagi o'zgarishlarni inobatga olgan holda qo'shimcha strategik yo'nalishlarni belgilab borishi mumkin.

6.16. Universitet tadqiqotchilar va fanlararo ilmiy guruhlar yangi SI modellari, agentlari, amaliy dasturlash interfeyslari (API), ma'lumotlar to'plamlari va ilovalar prototiplarini nazorat qilinadigan sharoitda sinovdan o'tkazishi uchun Ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar uchun SI tajriba-sinov muhitini ("AI Research and Innovation Sandbox") tashkil etishi mumkin. Bunday faoliyatni ko'rib chiqishga qo'yiladigan talablar ma'lumotlarning maxfiylik darajasi, shaxslar uchun yuzaga kelishi mumkin bo'lgan oqibatlar, tashqi tizimlardan foydalanish imkoniyati, axborot xavfsizligi va metodologik xavflarga mutanosib bo'lishi shart. Ommaga ochiq yoki alohida himoya talab etmaydigan axborotdan foydalaniladigan, xavf darajasi past bo'lgan tajriba-sinov ishlari uchun ortiqcha ruxsat olish tartib-taomillari joriy etilmasligi lozim.

Himoyalanadigan axborotdan foydalanish, Universitet tizimlariga kirish yoki sezilarli oqibatlarga olib kelishi mumkin bo'lgan avtomatlashtirilgan harakatlarni amalga oshirish bilan bog'liq faoliyatga mazkur Siyosatning **6.4, 6.13-bandlari** va **VII-bobi** talablari tatbiq etiladi.

6.17. Universitet tadqiqotchilarning SI xizmatlariga institutsional obunalar, amaliy dasturlash interfeyslari (API), hisoblash resurslari, ma'lumotlarni xavfsiz saqlash vositalari, ilmiy-tadqiqot dasturiy ta'minoti, transkripsiya va tarjima xizmatlari hamda zarur texnik yordamdan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirishga ko'maklashishi lozim. Bunda Universitetning ustuvor yo'nalishlari, mavjud resurslari va xaridlarni amalga oshirishga oid amaldagi talablar inobatga olinadi.

Tadqiqotchilar va ilmiy loyiha guruhlari tegishli moliyalashtirish qoidalarida ruxsat etilgan hollarda tashqi grant arizalari va ilmiy-tadqiqot loyihalari budjetlariga SIdan foydalanish bilan bog'liq maqbul va asoslangan xarajatlarni kiritishga rag'batlantiriladi.

6.18. Universitet professor-o'qituvchilar, tadqiqotchilar va doktorantlar uchun quyidagi yo'nalishlarda amaliy ko'nikmalarni rivojlantirishga qaratilgan o'quv mashg'ulotlarini tashkil etishni qo'llab-quvvatlashi shart:

- SI yordamida sifat va miqdoriy tahlil o'tkazish;
- dasturiy kod yozish va amaliy dasturlash interfeyslarini (API) integratsiya qilish;
- multimodal tahlil va ilmiy-tadqiqot jarayonlarini avtomatlashtirish;
- qidiruv natijalari bilan boyitilgan generativ SI tizimlaridan (RAG) foydalanish;
- SI agentlari bilan ishlash;
- vazn koeffitsiyentlari ochiq (open-weight) va mahalliy infratuzilmada joylashtirilgan SI modellaridan foydalanish;
- SI modellarini baholash;
- ilmiy tadqiqot natijalarini takroran olish imkoniyatini ta'minlash;

– SI yordamida olingan natijalarni mustaqil tekshirish.

Mazkur o‘quv mashg‘ulotlarida ilmiy etika, akademik halollik, intellektual mulk, ma’lumotlarni himoya qilish va axborot xavfsizligi masalalari ham yoritilishi shart.

6.19. Universitet oliy ta’lim muassasalari, ilmiy-tadqiqot tashkilotlari, davlat organlari, xalqaro tashkilotlar, biznes subyektlari va boshqa manfaatdor tomonlar bilan SI yordamida olib boriladigan ilmiy tadqiqotlar va innovatsiyalar sohasidagi hamkorlikni rag‘batlantirishi hamda qo‘llab-quvvatlashi shart.

Universitet SI tomonidan yaratilgan yoki uning yordamida olingan ilmiy-tadqiqot natijalari, jumladan, dasturiy ta’minot, SI modellari va ma’lumotlar to‘plamlari bilan bog‘liq intellektual mulk huquqlarini boshqarish, texnologiyalar transferi, litsenziyalash, tijoratlashtirish va startap loyihalarini rivojlantirishni qo‘llab-quvvatlashi shart. Ushbu faoliyat amaldagi qonunchilik, shartnomaviy majburiyatlar va Universitetning ichki normativ hujjatlariga muvofiq amalga oshiriladi.

6.20. Mazkur Siyosatning **3-ilovasida** keltirilgan SI vositalari va ularning ilmiy tadqiqotlarda qo‘llanilishiga oid misollar namunaviy xususiyatga ega bo‘lib, ular bilan cheklanilmaydi.

Raqamli transformatsiya markazi tegishli ilmiy-tadqiqot va boshqa vakolatli tarkibiy bo‘linmalar bilan hamkorlikda mazkur Siyosatning **4.2-bandiga** muvofiq foydalanishga ruxsat etilgan SI tizimlari va ularga kirish tartibining amaldagi ro‘yxatini yuritishi hamda muntazam yangilab borishi shart.

Ushbu ro‘yxatga texnik o‘zgartirishlar vakolatli tarkibiy bo‘linmalar tomonidan Akademik kengashning alohida tasdig‘isiz kiritilishi mumkin. Bunda mazkur Siyosatda belgilangan ruxsat berish tartibi, asosiy talablar va himoya choralariga rioya etilishi shart.

Mazkur Siyosat matniga, shu jumladan uning ilovalariga kiritiladigan har qanday o‘zgartirish **8.5-bandda** belgilangan tartibda tasdiqlanishi shart**.**

VII-BOB. AXBOROT HIMOYASI VA SI TIZIMLARIDAN FOYDALANISH

7.1. SIdan foydalanishda shaxsga doir ma’lumotlar, maxfiylik, kiberxavfsizlik, ilmiy-tadqiqot ma’lumotlari va intellektual mulkka oid qonunchilik hamda Universitetning tegishli talablariga rioya etilishi shart.

7.2. Ommaga ochiq axborotga tegishli SI tizimlari orqali ishlov berilishi mumkin. **Ichki axborotga** faqat Universitet tomonidan ushbu maqsadda foydalanishga ruxsat etilgan SI tizimlari orqali ishlov berilishi mumkin. **Maxfiy axborotga** faqat Universitet tomonidan tegishli maqsad va axborot toifasi uchun aniq ruxsat berilgan SI tizimlari orqali, qonunchilik, ma’lumotlarni himoya qilish va axborot xavfsizligi talablariga rioya etilgan holda ishlov berilishi mumkin.

Alohida toifadagi axborotni SI tizimlariga yuklash yoki ular orqali unga ishlov berish taqiqlanadi. Istisno hollarda, bunday axborotga ishlov berish

zarurati hujjatlar bilan asoslangan taqdirda, Universitetning vakolatli rahbariyati huquqiy va axborot xavfsizligi bo‘yicha baholash o‘tkazilgandan so‘ng, aniq belgilangan **Alohida toifadagi axborotga** ushbu maqsad uchun Universitet tomonidan ruxsat etilgan SI tizimi orqali ishlov berishga oldindan yozma ruxsat berishi mumkin.

Ushbu ruxsatda axborotga ishlov berishning maqsadi, axborot toifasi, ruxsat etilgan SI tizimi, undan foydalanish tartibi va qo‘llaniladigan himoya choralari ko‘rsatilishi shart. Axborotga ishlov berishga faqat amaldagi qonunchilik va boshqa majburiy cheklovlarda belgilangan doirada yo‘l qo‘yiladi. Berilgan ruxsat qonunchilikda belgilangan sir saqlash, maxfiylik, ma’lumotlarni himoya qilish va axborot xavfsizligi talablaridan chetga chiqish uchun asos bo‘lmaydi.

7.3. Foydalanuvchilar SI tizimlariga faqat ruxsat etilgan maqsad uchun zarur bo‘lgan axborotni kiritishi hamda tegishli hollarda ma’lumotlarni **anonimlashtirish** yoki **psevdonimlashtirish** choralarini qo‘llashi shart**.**

Universitet ilmiy tadqiqotlar uchun ruxsat etilgan SI muhitlarida muhofaza qilinadigan ilmiy-tadqiqot axborotining qaysi toifalariga va qanday shartlarda ishlov berish mumkinligini belgilashi shart. Amaliy yo‘riqnomalarda Universitetning aniq ruxsati asosida ishlov berilishi mumkin bo‘lgan **Maxfiy axborot** hamda mazkur Siyosatning **7.2-bandida** belgilangan taqiq va istisno tariqasida ruxsat berish tartibi qo‘llaniladigan **Alohida toifadagi axborot** o‘rtasidagi farq aniq ko‘rsatilishi shart. Shuningdek, ushbu yo‘riqnomalarda anonimlashtirilgan yoki boshqa usulda o‘zgartirilgan ilmiy-tadqiqot materiallaridan qanday hollarda foydalanish mumkinligi tushuntirilishi lozim. Bunda mazkur materiallar ishlov berilishi taqiqlangan axborot toifalariga kirmasligi tasdiqlangan bo‘lishi shart.

7.4. Quyidagi ma’lumotlarni ommaviy foydalanish uchun ochiq yoki Universitet tomonidan ruxsat etilmagan SI tizimlariga yuklash, kiritish, nusxalab joylashtirish yoxud boshqa usulda oshkor etish **taqiqlanadi**:

– pasport, identifikatsiya hujjatlari va shaxsni tasdiqlovchi boshqa hujjatlardagi ma’lumotlar;

– talabalarning telefon raqamlari, yashash manzillari va boshqa shaxsiy aloqa ma’lumotlari;

– tibbiy ma’lumotlar va sog‘liq holatiga oid axborot;

– intizomiy ish yuritish va intizomiy javobgarlikka oid ma’lumotlar;

– tegishli baholash o‘tkazilgunga qadar maxfiy saqlanishi lozim bo‘lgan imtihon savollari, javoblar kalitlari, baholash materiallari va boshqa ma’lumotlar;

– ommaga ochiq bo‘lmagan yozishmalar va ichki xizmat xabarlari;

– davlat organlari, xalqaro tashkilotlar yoki boshqa tashqi tashkilotlardan olingan, ommaga ochiq bo‘lmagan hujjatlar va materiallar;

– O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 4-dekabrdagi “Xizmat doirasida foydalanish uchun grifli hujjatlar bilan ishlash tartibini takomillashtirish to‘g‘risida”gi 766-son qarori bilan tartibga solinadigan “Xizmat doirasida foydalanish uchun” grifli axborot;

– tadqiqot ishtirokchilarining shaxsini aniqlash yoki aniqlash imkonini beruvchi ma’lumotlarni o‘z ichiga olgan intervyu yozuvlari, ularning matnga ko‘chirilgan nusxalari (transkriptlari) va boshqa ilmiy-tadqiqot materiallari;

– e’lon qilinmagan bitiruv malakaviy ishlari, dissertatsiyalar, grant loyihalari va boshqa ilmiy-tadqiqot materiallari;

– parollar, API kalitlari, kirish tokenlari, tizimga kirish uchun hisob ma’lumotlari hamda autentifikatsiya va axborot xavfsizligiga oid boshqa ma’lumotlar.

Yuqorida sanab o‘tilgan ma’lumotlar **Alohida toifadagi axborotga** mansub bo‘lgan taqdirda, ularga mazkur Siyosatning **7.2-bandida** belgilangan taqiq hamda istisno tariqasida ruxsat berish tartibi tatbiq etiladi.

7.5. SI tomonidan yaratilgan yoki uning yordamida tayyorlangan materiallardan foydalanish mualliflik huquqi, litsenziyalash, muallifni ko‘rsatish va boshqa intellektual mulk huquqlariga oid majburiyatlardan ozod etmaydi.

7.6. Professor-o‘qituvchilar, ma’muriy va boshqa mutaxassis xodimlar Universitet faoliyatida mazkur Siyosat va Universitetning tegishli talablariga rioya etgan holda SIdan foydalanishlari mumkin.

7.7. Xodimlar SI yordamida tayyorlangan yoki ishlov berilgan axborot, hujjat, yozishma va Universitet faoliyatiga oid boshqa ishlarning to‘g‘riligi, maqsadga muvofiqligi, qonuniyligi hamda ulardan kelib chiqadigan oqibatlar uchun javobgar hisoblanadi.

7.8. Mazkur Siyosatning **3-ilovasida** SI vositalari va ularning ilmiy tadqiqotlarda qo‘llanilishiga oid namunaviy misollar keltirilgan. Ushbu ro‘yxat tugal hisoblanmaydi. SI tizimining 3-ilovaga kiritilganligi uning yordamida **Ichki axborot** yoki **Maxfiy axborotga** ishlov berishga o‘z-o‘zidan ruxsat berilganini anglatmaydi.

Bunday axborotga ishlov berish uchun beriladigan ruxsatda tegishli SI xizmati, foydalanuvchi hisob qaydnomasi turi yoki tizimga kirish tartibi, foydalanishning ruxsat etilgan maqsadlari, axborot toifalari va foydalanish shartlari aniq belgilanishi shart.

Ruxsat berish masalasini ko‘rib chiqishda quyidagilar inobatga olinishi shart:

– shartnomada nazarda tutilgan axborotni himoya qilish kafolatlari;

– ma’lumotlar saqlanadigan va ularga ishlov beriladigan joylar;

– ma’lumotlarning transchegaraviy uzatilishi;

– subpudratchilar yoki boshqa xizmat ko‘rsatuvchi tashkilotlarning ishtiroki;

– ma’lumotlarni saqlash va o‘chirish tartibi;

– SI tizimiga kiritilgan ma’lumotlardan SI modellarini o‘qitishda foydalanilishi;

– tizimga kirish huquqlarini nazorat qilish choralari;

– qonunchilik, ma’lumotlarni himoya qilish va axborot xavfsizligi talablari.

SI tizimidan foydalanish shaxsga doir ma’lumotlarga ishlov berishni nazarda tutgan hollarda, uning O‘zbekiston Respublikasining “Shaxsga doir ma’lumotlar to‘g‘risida”gi O‘RQ-547-son qonuni **27^{1}-moddasi** talablariga muvofiqligi tekshirilishi shart. Bunda ma’lumotlarni mahalliylashtirish, ularni transchegaraviy saqlash va ularga ishlov berishga oid tegishli talablar ham inobatga olinadi.

Raqamli transformatsiya markazi berilgan ruxsatlarni mazkur Siyosatning **4.2-bandiga** muvofiq yuritiladigan ro‘yxatda aks ettirishi shart. Ruxsat faqat unda belgilangan doirada amal qiladi va **Alohida toifadagi axborotga** ishlov berish huquqini bermaydi. Ushbu axborotga istisno tariqasida ishlov berish uchun mazkur Siyosatning **7.2-bandiga** muvofiq alohida ruxsat olinishi shart.

VIII-BOB. YAKUNIY QOIDALAR

8.1. Mazkur Siyosat talablariga rioya etilishi uning **4.2-bandida** belgilangan vakolatlarga muvofiq Universitetning amaldagi akademik, ilmiy-tadqiqot va ma’muriy boshqaruv mexanizmlari orqali nazorat qilinadi.

8.2. Mazkur Siyosat kamida yiliga bir marta, shuningdek, amaldagi qonunchilik yoki Universitetning ichki normativ hujjatlaridagi o‘zgarishlar uning qoidalariga sezilarli ta’sir ko‘rsatgan hollarda qayta ko‘rib chiqilishi shart.

Siyosat qayta ko‘rib chiqilganda, unda tartibga solingan barcha masalalar o‘rganilishi shart. Bunda texnologiyalar, ta’lim, ilmiy tadqiqotlar va Universitet faoliyatidagi o‘zgarishlar, Siyosatni qo‘llash tajribasi hamda belgilangan himoya choralarining samaradorligi to‘g‘risidagi ma’lumotlar inobatga olinadi.

Universitet mazkur Siyosatni amalga oshirish va qayta ko‘rib chiqish jarayonida talabalar, professor-o‘qituvchilar hamda tegishli tarkibiy bo‘linmalarning fikr va takliflarini inobatga olishi mumkin.

8.3. Universitetning tarkibiy bo‘linmalari o‘z vakolatlari doirasida mazkur Siyosatni amalga oshirish uchun yo‘riqnoma, foydalanishga ruxsat etilgan SI tizimlari ro‘yxati, shakl, namuna va boshqa zarur hujjatlarni ishlab chiqishi hamda yangilashi mumkin. Ushbu hujjatlar mazkur Siyosat talablariga muvofiq bo‘lishi shart.

Akademik va o‘qituvchilar ishlari ofisi Akademik sifatni ta’minlash va standartlashtirish ofisi bilan hamkorlikda baholash topshiriqlariga oid ko‘rsatmalarda SIdan foydalanish darajalarini belgilash hamda SIdan foydalanish deklaratsiyalarini to‘ldirish bo‘yicha namunaviy yo‘riqnoma va shakllarni ishlab chiqishi hamda tegishli shaxslarga yetkazishi mumkin.

Vakolatli tarkibiy bo‘linmalar ushbu materiallarni muntazam ko‘rib chiqishi va zarur hollarda yangilashi shart. Mazkur hujjatlarni yangilash Siyosat qoidalarini o‘zgartirish yoki ularga zid tartib belgilash uchun asos bo‘lmaydi.

Mazkur Siyosatning **4.2-bandida** nazarda tutilgan foydalanishga ruxsat etilgan SI tizimlari ro‘yxatiga yangi tizimlarni kiritish, mavjudlarini chiqarish yoki ulardan foydalanish tartibini o‘zgartirish vakolatli tarkibiy bo‘linmalar tomonidan ruxsat berish, ma’lumotlarni himoya qilish va axborot xavfsizligi talablariga muvofiq amalga oshirilishi mumkin. Ro‘yxatdagi ushbu o‘zgarishlar mazkur Siyosat yoki uning ilovalariga kiritilgan o‘zgartirishlar hisoblanmaydi.

8.4. Mazkur Siyosatning akademik halollik yoki ilmiy etika bilan bog‘liq talablarini buzish holatlari Universitetning tegishli ichki normativ hujjatlariga, jumladan, zarur hollarda, Ilmiy etika va akademik halollik to‘g‘risidagi nizom hamda Ilmiy etika va akademik halollik kengashi to‘g‘risidagi nizomga muvofiq ko‘rib chiqiladi. Boshqa qoidabuzarliklar Universitetning tegishli ichki normativ hujjatlariga muvofiq ko‘rib chiqiladi. Mazkur Siyosat alohida choralarni qo‘llash tartibini belgilamaydi.

8.5. Mazkur Siyosatga o‘zgartirish va qo‘shimchalar JIDU Akademik kengashining qarori bilan tasdiqlanadi.

8.6. Siyosatning kuchga kirishi va ayrim talablarni qo‘llash muddatlari

Mazkur Siyosat JIDU Akademik kengashi tomonidan tasdiqlangan kundan e’tiboran kuchga kiradi.

Mazkur Siyosatning **4.2, 4.4-bandlari** hamda **1-ilovasining 1.3-bandida** belgilangan baholashda SIdan foydalanishning umumiy tartibini o‘quv fanlari sillabuslariga kiritish talabi **2027/2028-o‘quv** yilidan boshlab qo‘llaniladi. 2026/2027-o‘quv yili uchun tasdiqlangan sillabuslar o‘z kuchida qoladi va faqat ushbu talabni bajarish maqsadida ularga o‘zgartirish kiritish talab etilmaydi.

2026/2027-o‘quv yilida yangi beriladigan baholash topshiriqlari uchun SIdan foydalanishning tegishli darajalari mazkur Siyosatning **5.2-bandi** va **1-ilovasi**ga muvofiq yozma ko‘rsatmalarda belgilanishi va talabalarga yetkazilishi shart. Bunda ilgari tasdiqlangan sillabuslarga o‘zgartirish kiritish talab etilmaydi.

Mazkur Siyosatning boshqa barcha qoidalari u kuchga kirgan kundan boshlab amal qiladi. Jumladan, akademik halollik va axborotni himoya qilish talablari, shuningdek, ushbu sanadan boshlab taqdim etiladigan bitiruv malakaviy ishlari va dissertatsiyalar uchun SIdan foydalanish deklaratsiyasiga oid talablar qo‘llaniladi. SIdan foydalanilganligini tasdiqlovchi ma’lumotlarni saqlashga oid talablar Siyosat kuchga kirganidan keyingi davrga nisbatan tatbiq etiladi. Mazkur Siyosat kuchga kirishidan oldin berilgan baholash topshiriqlariga ta’sir etuvchi o‘zgartirishlar **5.2-bandda** belgilangan oldindan xabardor qilish talablariga rioya etilgan holda amalga oshirilishi shart. Bunday o‘zgartirishlar avval amalda bo‘lgan talablarga muvofiq bajarilgan ishlarga nisbatan qo‘llanilmaydi.

1-ilova

BAHOLASHDA SUN'IY INTELLEKTDAN FOYDALANISHNING UMUMIY TARTIBI

1. Maqsad va qo'llanish doirasi

1.1. Mazkur ilova Siyosatning **V-bobiga** muvofiq baholanadigan ishlarda SIdan foydalanishning ruxsat etilgan doirasini aniqlash bo'yicha Universitet miqyosida amal qiladigan yagona qoidalarni belgilaydi.

1.2. Har bir baholanadigan topshiriq talabalarga berilishidan oldin unga SIdan foydalanish darajasi belgilanishi shart.

1.3. O'quv fani sillabusida baholash jarayonida SIdan foydalanishning umumiy qoidalari belgilanishi shart.

Mazkur Siyosatning **4.4-bandiga** muvofiq har bir baholanadigan topshiriq uchun belgilangan SIdan foydalanish darajasi topshiriq berilgan vaqtdan kechiktirmay baholashga oid yozma ko'rsatmalar orqali talabalarga yetkazilishi shart.

2. Baholashni o'tkazish sharoitlari

Baholash shakli	Tavsifi	Umumiy qoida
O'qituvchi yoki nazoratchi kuzatuvida o'tkaziladigan baholash	Joriy, oraliq yoki yakuniy nazorat, jumladan, auditoriyadagi test sinovlari, yozma imtihonlar, kompyuter orqali o'tkaziladigan imtihonlar, og'zaki imtihonlar hamda nazoratchi kuzatuvida bajariladigan amaliy topshiriqlar.	Baholash boshlanishidan oldin yozma ko'rsatmalarda SIdan foydalanishning boshqa darajasi aniq belgilanmagan bo'lsa, AI-0 darajasi qo'llaniladi
O'qituvchi yoki nazoratchining bevosita kuzatuvisiz bajariladigan topshiriqlar	Mustaqil bajariladigan baholanadigan ishlar, jumladan, esse, hisobotlar, loyihalar, qisqa tahliliy ma'lumotnomalar ("policy briefs"), portfoliolar, uyda bajarish uchun berilgan topshiriqlar hamda joriy, oraliq yoki yakuniy nazorat doirasidagi boshqa mustaqil topshiriqlar.	SIdan foydalanishning tegishli darajasi topshiriq berilgan vaqtdan kechiktirmay yozma ko'rsatmalarda belgilanishi shart. Agar SIdan foydalanish darajasi ko'rsatilmagan bo'lsa, AI-0 darajasi qo'llaniladi.

3. SIdan foydalanish darajalari

Daraja	Nomi	Ruxsat etilgan foydalanish	Asosiy cheklovlar	Deklaratsiya
AI-0	**SIdan foydalanish taqiqlanadi**	Baholanadigan topshiriqni bajarishda SIdan foydalanish taqiqlanadi. Foydalanish imkoniyatini ta'minlash maqsadida alohida ruxsat etilgan moslashtirish choralari bundan mustasno.	Topshiriqning biror qismini yaratish, tahlil qilish, qayta yozish, tarjima qilish, umumlashtirish, dasturiy kod yozish yoki boshqa usulda bajarishda SIdan foydalanish taqiqlanadi.	SIdan foydalanilmaganligini tasdiqlash talab etilishi mumkin.
AI-1	**Minimal yordam**	SIdan faqat baholanadigan intellektual vazifani bajarmaydigan oddiy texnik funksiyalar uchun foydalanish mumkin. Jumladan,	SI yordamida tahlil, dalillar, talqinlar, dasturiy kod, xulosalar yoki baholanadigan boshqa intellektual mazmunni yaratish	Baholashga oid ko'rsatmalarda alohida talab belgilanmagan bo'lsa, batafsil deklaratsiya talab etilmaydi.

Daraja	Nomi	Ruxsat etilgan foydalanish	Asosiy cheklovlar	Deklaratsiya
		imlo va oddiy grammatik xatolarni tuzatish, matnni formatlash, transkripsiya qilish hamda foydalanish imkoniyatini ta'minlovchi ruxsat etilgan funksiyalar.	yoxud sezilarli darajada qayta yozish taqiqlanadi.	
AI-2	**Cheklangan yoki aniq belgilangan yordam**	SIdan faqat baholashga oid ko'rsatmalarda aniq ruxsat etilgan maqsadlarda foydalanish mumkin. Jumladan, g'oyalar ishlab chiqish, tushunchalarga aniqlik kiritish, ish tuzilishi bo'yicha tavsiyalar olish, talaba tomonidan yozilgan matn yuzasidan fikr-mulohazalar olish yoki dasturiy koddagi xatolarni aniqlash va tuzatish.	Aniq ruxsat etilmagan har qanday usulda SIdan foydalanish taqiqlanadi. Alohida ruxsat berilmagan bo'lsa, SI yordamida baholanadigan intellektual mazmunni yaratish yoki qayta yozish mumkin emas.	SIdan foydalanish deklaratsiyasini taqdim etish shart.
AI-3	**Deklaratsiya taqdim etish sharti bilan keng foydalanish**	Baholashga oid ko'rsatmalarda belgilangan shartlar doirasida SIdan ta'lim, kasbiy faoliyat yoki ilmiy tadqiqotlarga yordamchi vosita sifatida keng foydalanish mumkin.	Ish talabaning mustaqil mulohazasi va intellektual hissasini haqqoniy aks ettirishi shart. Manbalar, ma'lumotlar va SI yordamida olingan boshqa tegishli natijalar tekshirilishi shart.	SIdan foydalanish deklaratsiyasini taqdim etish shart.
AI-4	**SI bilan integratsiyalashgan baholash**	SIdan foydalanish baholash topshirig'ining bevosita tarkibiy qismi hisoblanadi. Jumladan, SI natijalarini baholash, modellarni taqqoslash, so'rovlar (promptlar) yoki jarayonlarni tahlil qilish, SI yordamida dasturiy kod yozish yoxud sintetik materiallarni tahlil qilish.	Talabalar belgilangan SI vositalari, usullar va tasdiqlovchi dalillarga oid talablarga rioya etishi hamda SI natijalarini tanqidiy baholashi shart.	SIdan foydalanish deklaratsiyasini taqdim etish shart. SIdan foydalanishga oid tegishli ma'lumotlar va hujjatlar baholash uchun taqdim etiladigan ish tarkibiga kiritilishi mumkin.

4. Ta'lim bosqichlari bo'yicha qo'llash tartibi

4.1. SIdan foydalanish darajasini belgilashda ta'lim bosqichi, belgilangan ta'lim natijalari hamda talaba mustaqil ravishda namoyon etishi lozim bo'lgan intellektual yoki kasbiy kompetensiya darajasi inobatga olinishi shart.

4.2. Bakalavriat bosqichida talabalarning asosiy akademik va kasbiy koʻnikmalarini mustaqil rivojlantirishi hamda namoyon etishiga alohida e'tibor qaratilishi shart.

4.3. Magistratura va doktorantura bosqichlarida SIdan kengroq foydalanishga ruxsat berilishi mumkin. Bunda SIdan foydalanish belgilangan ta'lim yoki ilmiy-tadqiqot natijalariga muvofiq boʻlishi hamda talaba yoki tadqiqotchining mustaqil intellektual hissasini almashtirmasligi shart.

5. Baholash topshiriqlariga oid koʻrsatmalar

5.1. Baholash topshiriqlariga oid yozma koʻrsatmalarda quyidagilar belgilanishi shart:

- SIdan foydalanishning tegishli darajasi;
- SIdan foydalanishning aniq ruxsat etilgan va taqiqlangan usullari;
- SIdan foydalanish deklaratsiyasini taqdim etish talab etilishi yoki etilmasligi;
- SIdan foydalanishga oid tegishli ma'lumotlar va hujjatlarni saqlash yoki taqdim etish talablari;
- manbalarni tekshirish, maxfiylik, ma'lumotlarni himoya qilish va intellektual mulkka oid tegishli talablar;
- muayyan SI tizimidan foydalanish majburiy boʻlgan hollarda, ushbu tizimdan foydalanish imkoniyatini ta'minlash yoki muqobil yechim taqdim etish tartibi.

6. SIdan foydalanish darajasini belgilash tartibi

6.1. Ma'ruza yoki seminar mashgʻulotlarini olib boruvchi professor-oʻqituvchi yoxud ilmiy rahbar SIdan foydalanishning tegishli darajasini belgilashda quyidagilarni inobatga olishi shart:

(a) belgilangan ta'lim natijalari;

(b) talaba mustaqil ravishda namoyon etishi lozim boʻlgan bilim, koʻnikma yoki kasbiy kompetensiyalar;

(d) SI ushbu kompetensiyalar bilan bogʻliq vazifalarni bajarishi yoki talabaning mustaqil hissasini sezilarli darajada almashtirishi mumkinligi;

(e) baholashning xususiyati va oʻtkazilish shartlari;

(f) akademik halollik, maxfiylik, ma'lumotlarni himoya qilish va intellektual mulkka oid tegishli talablar.

6.2. SIdan foydalanish darajasining belgilanishi mazkur Siyosat yoki Universitetning boshqa amaldagi talablariga muvofiq taqiqlangan usullarda SIdan foydalanishga ruxsat bermaydi.

6.3. Ta'lim dasturlarini amalga oshirishga mas'ul guruhlar baholash jarayonida talabalarning asosiy ta'lim natijalariga mustaqil erishganligini tekshirish imkoniyatlarini ta'minlashi shart. Bunda oʻqituvchi yoki nazoratchi ishtirokida oʻtkaziladigan baholash yoxud boshqa ishonchli tekshirish usullari qoʻllanilishi mumkin.

Professor-oʻqituvchilar baholanadigan topshiriqlar, ayniqsa, nazoratsiz sharoitda bajariladigan ishlar boʻyicha talabalarning mustaqil intellektual hissasini hamda SIdan foydalanishning belgilangan darajasiga rioya etilganligini tekshirish uchun mutanosib choralarni qoʻllashi mumkin. Bunday choralar, zarur hollarda, **ogʻzaki tushuntirish berish**, ishning dastlabki variantlarini koʻrib chiqish yoki **auditoriyada amaliy namoyish etishni** oʻz ichiga oladi. **Ushbu choralar majburiy etib belgilangan taqdirda, ular haqida talabalar topshiriq berilayotgan vaqtda yozma koʻrsatmalar orqali xabardor qilinishi shart.**

2-ilova

SUN’IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH DEKLARATSIYASI SHAKLLARI

1-shakl. Baholanadigan ishlar uchun SIdan foydalanish deklaratsiyasi

Talabaning F.I.Sh.: _____

Ta’lim dasturi / kurs: _____

Fan: _____

Topshiriq nomi: _____

SIdan foydalanish darajasi: _____

Quyidagilardan birini belgilang:

☐ Men SIdan belgilangan daraja bo‘yicha deklaratsiyasiz ruxsat etilgan doiradan tashqarida foydalanmadim.

☐ Men SIdan belgilangan daraja doirasida ruxsat etilgan tartibda foydalandim va foydalanish tafsilotlarini quyida belgilangan.

SI tizimi / vositasi	Foydalanish maqsadi	SIdan foydalanish ta’sir ko‘rsatgan ish qismlari	SIdan foydalanish usuli	SI natijalari tekshirish

Tasdiqlash: Yuqorida ko‘rsatilgan SIdan foydalanish tegishli baholash talablari hamda Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universitetida sun’iy intellektdan mas’uliyatli foydalanish siyosatiga muvofiq amalga oshirilganligini tasdiqlayman. Taqdim etilgan ishning to‘g‘riligi, foydalanilgan manbalar, mazmuni va undagi mustaqil intellektual hissam uchun javobgar ekanligimni tasdiqlayman.

Imzo: _____ Sana: _____

2-shakl. Bitiruv malakaviy ishi, dissertatsiya yoki ilmiy tadqiqot uchun SIdan foydalanish deklaratsiyasi

Talaba / tadqiqotchining F.I.Sh.: _____

Ta'lim dasturi: _____

Ishning mavzusi: _____

Ilmiy rahbar (mavjud bo'lsa): _____

Quyidagilardan birini belgilang:

☐ Mazkur ishni tayyorlashda SIdan ishning mohiyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan tarzda foydalanmadim.

☐ Mazkur ishni tayyorlashda SIdan ishning mohiyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan tarzda foydalandim va bu haqdagi ma'lumotlarni quyida belgilangan.

SIdan foydalanish

SI tizimi / vositasi	Sana / davr	Foydalanish maqsadi / tadqiqot bosqichi	SIdan foydalanish ta'sir ko'rsatgan ish qismlari	SIdan foydalanish usuli	SI natijalari tekshirish

SIdan tadqiqot metodologiyasiga sezilarli ta'sir ko'rsatadigan tarzda foydalanish

Agar SIdan foydalanish tadqiqot metodologiyasi, tahlil jarayoni, ma'lumotlarga ishlov berish yoki natijalarni talqin qilishga sezilarli ta'sir ko'rsatgan bo'lsa:

☐ Tegishli ma'lumotlar va hujjatlar saqlangan.

☐ Mazkur holat menga taalluqli emas.

Tegishli ma'lumotlar va hujjatlar jumlasiga SIga yuborilgan so'rovlar (promptlar), olingan natijalar, ishning turli versiyalari, dasturiy kod hamda SIning tadqiqot jarayonidagi o'rnini tushuntirish uchun zarur boshqa materiallar kirishi mumkin

Tasdiqlash: Yuqorida SIdan foydalanish to'g'risidagi ma'lumotlarni to'g'ri ko'rsatganimni tasdiqlayman. Tadqiqot metodologiyasi, foydalanilgan manbalar, ma'lumotlar, tahlil, natijalar talqini, xulosalar, ishning originalligi, qonuniyligi hamda ilmiy etika talablariga muvofiq bajarilishi uchun javobgar ekanligimni tasdiqlayman. SIni muallif yoki ishonchli ilmiy-huquqiy manba sifatida e'tirof etmaganman.

Imzo: _____ Sana: _____

Izoh. *SI tomonidan yaratilgan materiallarning taxminiy foiz ulushini ko'rsatish talab etilmaydi.*

3-ilova

ILMIY TADQIQOTLAR UCHUN SI VOSITALARI VA MUHITLARINING NAMUNAVIY RO‘YXATI

1. Qo‘llanish doirasi va foydalanish shartlari

1.1. Mazkur ilovada ushbu Siyosatga muvofiq ilmiy tadqiqotlarda qo‘llanilishi mumkin bo‘lgan SI vositalari va yordamchi muhitlarga oid namunaviy ma’lumotlar keltirilgan. Ushbu ro‘yxat barcha mavjud vosita va muhitlarni qamrab olmaydi. SI vositasining mazkur ilovaga kiritilganligi foydalanilishi cheklangan axborotga ishlov berish yoki alohida ruxsat talab etiladigan funksiyalardan foydalanish uchun Universitet tomonidan ruxsat berilganligini anglatmaydi.

1.2. Mazkur ilovada ko‘rsatilgan SI vositalaridan, shuningdek, boshqa SI vositalaridan **Ommaga ochiq axborot** bilan bog‘liq ilmiy tadqiqotlarda foydalanish mumkin. Bunda mazkur Siyosat, ilmiy etika, akademik halollik, intellektual mulk va axborot xavfsizligi talablariga rioya etilishi shart. SI vositasining mazkur ilovaga kiritilishi Universitet zimmasiga ushbu vositaga obuna sotib olish yoki undan foydalanish imkoniyatini ta’minlash majburiyatini yuklamaydi.

1.3. Ichki axborot va **Maxfiy axborotga** SI tizimlari orqali ishlov berishga tegishli xizmat, hisob qaydnomasi turi yoki tizimga kirish tartibi uchun Universitet tomonidan muayyan maqsad va axborot toifasi bo‘yicha mazkur Siyosatning **VII-bobiga** muvofiq ruxsat berilgan taqdirdagina yo‘l qo‘yiladi.

Raqamli transformatsiya markazi berilgan ruxsatlar haqidagi ma’lumotlarni mazkur Siyosatning **4.2-bandiga** muvofiq yuritishi shart.

Universitetning elektron pochta manzili orqali ro‘yxatdan o‘tishning o‘zi SI tizimidan foydalanish uchun tegishli ruxsat olinganligini anglatmaydi.

1.4. Alohida toifadagi axborotni SI tizimlariga, shu jumladan, mahalliy infratuzilmada joylashtirilgan tizimlar yoki Universitetning institutsional hisob qaydnomalari orqali yuklash yoxud unga ishlov berish taqiqlanadi. Istisno hollarda ushbu toifaga mansub aniq belgilangan axborotga ishlov berishga faqat Universitet tomonidan mazkur maqsad uchun ruxsat etilgan SI tizimlari orqali, Siyosatning **7.2-bandida** belgilangan oldindan ruxsat olish tartibi va himoya choralariga rioya etilgan holda yo‘l qo‘yilishi mumkin. SI vositasining mazkur ilovaga kiritilganligi **Alohida toifadagi axborotga** ishlov berish uchun ruxsat hisoblanmaydi.

1.5. Tadqiqotchilar foydalanilgan manbalar, usullar, dasturiy kod va SI yordamida olingan natijalarni tekshirish, tadqiqotga talab etilgan mustaqil intellektual hissani qo‘shish hamda mazkur Siyosatning **VI-bobiga** muvofiq SIdan foydalanilganligini oshkor etish uchun javobgar hisoblanadi.

SI agentlari va avtomatlashtirilgan ilmiy-tadqiqot jarayonlaridan foydalanishda mazkur Siyosatning **6.13-bandi** talablariga rioya etilishi shart.

Baholanadigan ishlarda, shu jumladan, baholanadigan ilmiy-tadqiqot ishlarida SI vositasining mazkur ilovaga kiritilganligi ushbu ish uchun belgilangan SIdan foydalanish darajasi yoki baholashga oid ko‘rsatmalardan chetga chiqish huquqini bermaydi.

2. SI vositalari va ularning ilmiy tadqiqotlarda qo‘llanilishiga oid misollar

Toifa	Vositalar va muhitlar	Ilmiy tadqiqotlarda qo‘llanilishiga oid misollar
Ko‘p maqsadli SI yordamchilari	ChatGPT; Claude; Google Gemini; Microsoft Copilot	Tadqiqot g‘oyalarini ishlab chiqish; hujjatlarni tahlil qilish; matn loyihalarini tayyorlash; dalillar va nazariy yondashuvlarni taqqoslash; axborotni belgilangan tuzilma asosida ajratib olish; dasturiy kod yozish; ma’lumotlarni tahlil qilish; vizuallashtirish; multimodal tahlil.

Toifa	Vositalar va muhitlar	Ilmiy tadqiqotlarda qo‘llanilishiga oid misollar
Manbalarga asoslangan tadqiqot va qaydlarni yuritish vositalari	NotebookLM va manbalarga asoslangan boshqa shunga o‘xshash tizimlar	Tadqiqotchi tanlagan hujjatlar to‘plamidan ma’lumot izlash va ularni umumlashtirish; tadqiqotga oid qaydlarni tizimlashtirish; manbalarni taqqoslash. **Havolalar, iqtiboslar va talqinlar asl manbalar asosida tekshirilishi shart.**
Ilmiy adabiyotlar va dalillarni izlash vositalari	Elicit; Consensus; Semantic Scholar; Scholarcy va boshqa shunga o‘xshash vositalar	Ilmiy adabiyotlarni izlash; mavjud dalillarni tizimlashtirish (evidence mapping); ilmiy nashrlarni taqqoslash; ma’lumotlarni belgilangan tuzilma asosida ajratib olish; yetarlicha o‘rganilmagan tadqiqot masalalarini aniqlash; dalillarni dastlabki umumlashtirish. **Bunda manbalar mustaqil tekshirilishi shart.**
SI yordamida dasturiy kod yozish vositalari	GitHub Copilot; Cursor; Codex; dasturlash muhitlariga (IDE) integratsiyalashgan boshqa shunga o‘xshash yordamchilar	Dasturiy kod yaratish; koddagi xatolarni aniqlash va tuzatish; dasturiy hujjatlarni tayyorlash; sinovdan o‘tkazish; ma’lumotlarga ishlov berish jarayonlarini ishlab chiqish; ilmiy-tadqiqot dasturiy ta’minotini yaratish. **Tadqiqotchilar ilmiy natijalarga sezilarli ta’sir ko‘rsatadigan kodning ishlashini tushunishi hamda kod va uning natijalarini mustaqil tekshirishi shart.**
Ma’lumotlar bilan ishlash va hisoblash muhitlari	Python; R; Jupyter; Google Colab; SI yordamida ishlaydigan tahliliy vositalar	Ma’lumotlarni tozalash va qayta shakllantirish; statistik tahlil; modellashtirish; vizuallashtirish; natijalarni takroran olish imkonini beruvchi hisoblash jarayonlarini tashkil etish. **Ushbu muhitlardan foydalanish ularga ulangan SI modellari, tashqi xizmatlar yoki qo‘shimcha dasturiy kengaytmalardan foydalanishga o‘z-o‘zidan ruxsat berilganini anglatmaydi.**
Nutqni matnga ko‘chirish va qayta ishlash vositalari	Whisper asosidagi transkripsiya tizimlari	Intervyu va uchrashuvlar yozuvlarini matnga ko‘chirish; turli tillardagi nutqni matnga aylantirish. Ma’lumotlarga ishlov berishda tegishli rozilik, ilmiy etika va ma’lumotlarni himoya qilish talablariga rioya etilishi hamda tegishli axborot toifasi uchun ruxsat olingan bo‘lishi shart.
Vazn koeffitsiyentlari ochiq va mahalliy infratuzilmada joylashtirilgan SI modellari	Hugging Face platformalari va modellar repozitoriylari; Ollama; tegishli foydalanish uchun ruxsat etilgan mahalliy infratuzilmada joylashtirilgan yoki vazn koeffitsiyentlari ochiq (“open-weight”) modellar	SI modellarini baholash; natijalarni takroran olish mumkin bo‘lgan tajribalar o‘tkazish; ma’lumotlarga mahalliy infratuzilmada ishlov berish; ixtisoslashtirilgan ilmiy-tadqiqot ilovalarini ishlab chiqish. Har bir model va uni joriy etish tartibi litsenziyalash, texnik talablar va axborot xavfsizligiga muvofiqligi yuzasidan tegishli tekshiruvdan o‘tkazilishi shart.
Ilmiy-tadqiqot jarayonlarini avtomatlashtirish va SI agentlari	Maxsus GPTlar (“Custom GPTs”) va SI yordamchilari; Gemini agentlari; Copilot agentlari; SI agentlari bilan ishlash uchun ruxsat etilgan boshqa dasturiy vositalar	Ilmiy adabiyotlarni kuzatib borish; ko‘p bosqichli tadqiqot jarayonlarini bajarish; ma’lumotlarga ishlov berish; ilmiy tadqiqotlarni ma’muriy jihatdan boshqarish; ixtisoslashtirilgan ilmiy-tadqiqot yordamini ko‘rsatish. Ulangan vositalardan foydalanish, ma’lumotlarga kirish, dasturiy kodni ishga tushirish va tashqi tizimlar bilan bog‘liq harakatlar mazkur Siyosatning **6.13-bandida** belgilangan ruxsatlar va himoya choralari doirasida amalga oshirilishi shart.
SI skriningi va akademik halollikni tekshirish tizimlari	StrikePlagiarism; Turnitin; iThenticate 2.0	Matn o‘xshashligi va originalligini tekshirish, shuningdek, tegishli funksiya mavjud bo‘lib, undan foydalanishga alohida ruxsat berilgan, zarur litsenziya olingan va funksiya faollashtirilgan hollarda SI yordamida yozilgan matnlarni skriningdan o‘tkazish. Universitet tomonidan yoki uning

Toifa	Vositalar va muhitlar	Ilmiy tadqiqotlarda qo‘llanilishiga oid misollar
		topshirig‘iga binoan foydalanish uchun mazkur Siyosatning **2.9 va 6.11-bandlariga** muvofiq muayyan platforma hamda uning tegishli funksiyasiga Universitetning ruxsati talab etiladi. Tekshiruv natijalari tegishli mutaxassislar tomonidan akademik jihatdan ko‘rib chiqilishi shart va o‘z-o‘zidan akademik halollik talablari buzilganligini tasdiqlovchi yetarli dalil hisoblanmaydi.

3. Joriy etish va qayta ko‘rib chiqish

3.1. SI vositasining mazkur ilovaga kiritilganligi u bilan bog‘liq xizmatlar, integratsiyalar yoki alohida SI modellaridan foydalanishga, shuningdek, Universitet tizimlari va axborotiga kirishga o‘z-o‘zidan ruxsat berilganini anglatmaydi. Muayyan SI tizimlarini Universitetda joriy etish masalalari mazkur Siyosatning **4.2-bandi** va **VII-bobiga** muvofiq ko‘rib chiqilishi shart.

3.2. Raqamli transformatsiya markazi SI vositalarining texnik jihatdan mosligi va ulardan foydalanish shartlarini muntazam ko‘rib chiqishi, shuningdek, mazkur Siyosatning **4.2-bandiga** muvofiq foydalanishga ruxsat etilgan SI tizimlari va ularga kirish tartibining amaldagi ro‘yxatini yuritishi hamda yangilab borishi shart. Ushbu ro‘yxatga o‘zgartirishlar mazkur Siyosatning **8.3-bandida** belgilangan tartibda kiritiladi.

3.3. Foydalanishga ruxsat etilgan SI tizimlarining amaldagi ro‘yxatiga yangi tizimlarni kiritish, mavjudlarini chiqarish yoki texnik o‘zgartirishlar kiritish, mazkur Siyosat talablariga rioya etilgan taqdirda, ushbu ilovaga o‘zgartirish kiritishni talab etmaydi. Mazkur ilova matniga kiritiladigan har qanday o‘zgartirish Siyosatning **8.5-bandida** belgilangan tartibda tasdiqlanishi shart.